

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΣΕ ΜΙΚΡΗ ΗΛΙΚΙΑ

Οι **Οδηγίες της Νυρεμβέργης για την εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία**, οι οποίες δημοσιεύθηκαν το 1996 από το Goethe-Institut, σχεδιάστηκαν και αναπτύχθηκαν από πλήθος ειδικών επιστημόνων από 22 χώρες, με στόχο τη δημιουργία ενός βασικού εκπαιδευτικού προγράμματος για την εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, το οποίο θα έχει γενική εφαρμογή.

Σήμερα, μετά από μια δεκαετία και πλέον, οι Οδηγίες της Νυρεμβέργης έχουν διατηρήσει στα βασικά σημεία την ισχύ τους. Παρά ταύτα, οι κοινωνικοπολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές, οι εξελίξεις στην τεχνολογία, οι ποικίλες εμπειρίες των παιδιών με τα ηλεκτρονικά μέσα και οι προσδοκίες που έχουν από αυτά, επηρεάζουν τη μάθηση στην πρώιμη παιδική ηλικία. Επίσης, τα πορίσματα της γνωστικής ψυχολογίας για την παιδική μαθησιακή συμπεριφορά αποκτούν μια όλο και μεγαλύτερη σημασία για τα πρώτα χρόνια της εκμάθησης ξένων γλωσσών.

Στην παρούσα επανέκδοση των **Οδηγιών της Νυρεμβέργης για την εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία** περιγράφονται οι σύγχρονες απόψεις για το σύνθετο πλέγμα παραμέτρων της πρώιμης εκμάθησης ξένης γλώσσας, με σκοπό να παρουσιασθούν με σαφήνεια οι δυνατότητες και οι ανάγκες ενός παιδιού ηλικίας τεσσάρων έως δέκα ετών που μαθαίνει μια ξένη γλώσσα. Η εκμάθηση ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία δεν πρέπει να εξετασθεί από την πλευρά ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού συστήματος, ούτε από την πλευρά ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού ιδρύματος, αλλά από μια όσο το δυνατόν γενικότερη άποψη.

Η παρούσα έκδοση απευθύνεται σε όλους όσους ασχολούνται με τη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, σε πρόσωπα που λαμβάνουν αποφάσεις, διευθυντές και διευθύντριες σχολείων, επιμορφωτές, ενεργούς και μελλοντικούς διδάσκοντες και εκπαιδευτικούς, καθώς επίσης σε φοιτητές. Απευθύνεται επίσης σε γονείς και άλλα πρόσωπα του περιβάλλοντος του παιδιού, τα οποία συμμετέχουν έμμεσα στην εκπαίδευσή του και τα οποία επηρεάζουν αποφασιστικά την ανάπτυξή του.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ ΤΟ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τα παιδιά ζουν σήμερα σ' ένα απόλυτα δικτυωμένο περιβάλλον. Παγκόσμιες διαδικασίες και νέες τεχνολογίες επικοινωνίας απαιτούν μια διαφορετική προσέγγιση της γλώσσας, ακόμη και από το παιδί. Η καθημερινότητα, ακόμη και πολύ μικρών παιδιών, καθορίζεται ήδη ουσιαστικά σε πολλά μέρη από τη χρήση των μέσων ^[1] και είναι όλο και πιο συχνά πολυπολιτισμική και πολύγλωσση. Τα παιδιά δεν έρχονται μόνο στο νηπιαγωγείο ή στο σχολείο σε επαφή με την πολιτισμική και γλωσσική ποικιλότητα του κόσμου μας, αλλά ακόμη πιο νωρίς, στην οικογένεια και στο άμεσο περιβάλλον τους.

Τα παιδιά σήμερα αντιλαμβάνονται την πολυγλωσσία μάλλον ως κανονικότητα και δαισθάνονται ότι η εκμάθηση γλωσσών είναι χρήσιμη.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αξιώνει για όλους τους πολίτες της την εκμάθηση και άλλων γλωσσών ^[2]. εκτός από τη μητρική, με στόχο τη διευκόλυνση της αλληλοκατανόησης και τη διατήρηση της γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλότητας. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πρέπει όλοι οι σπουδαστές και όλες οι σπουδάστριες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να έχουν την ευκαιρία να μάθουν τουλάχιστον δύο σύγχρονες ξένες γλώσσες ^[3] κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής τους εκπαίδευσης. Για το λόγο αυτό, στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει καθιερωθεί η εκμάθηση ξένης γλώσσας ως υποχρεωτικό μάθημα στο Δημοτικό ^[4].

ΟΔΗΓΙΑ:

Κατά τη διαδικασία εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη το γεγονός ότι τα παιδιά, ανεξάρτητα από τις ιδιαιτερότητες του τόπου και της περιοχής στην οποία ζουν και οι οποίες καθορίζουν τα προσφερόμενα προγράμματα διδασκαλίας, αντιδρούν και μαθαίνουν σύμφωνα με το προσωπικό τους περιβάλλον και την ατομική τους ανάπτυξη.

Πηγές

^[1] Βλ. Spanhel (2009)

^[2] Βλ. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2001)

^[3] Βλ. επίσης Οδηγία 1383 (1998); KOM (2003); KOM (2005)

^[4] Βλ. Eurydice (2001, 2005) και Legutke (2009)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

© Goethe-

Institut

Παρατηρείται σε παγκόσμιο επίπεδο ότι η εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία αρχίζει νωρίτερα απ' ό τι πριν από 15 χρόνια. Είναι εμφανείς οι γενικότερες προσπάθειες που καταβάλλονται ώστε να σχεδιασθούν συστηματικά προγράμματα διδασκαλίας για μικρές ηλικίες, τα οποία μπορούν να εφαρμοσθούν σε διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα, να καθορισθούν οι στόχοι και η διδακτέα ύλη, να εφαρμοσθούν στην πράξη και να επιμορφωθεί το απαραίτητο προσωπικό.

Μελέτες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο αποδεικνύουν ότι το μάθημα ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία μπορεί να ανταποκριθεί πλήρως στις προσδοκίες αυτές.

Τα παιδιά μαθαίνουν με ενθουσιασμό την καινούργια γλώσσα. Κάτω από ευνοϊκές συνθήκες αναπτύσσουν στοιχειώδεις επικοινωνιακές δεξιότητες και αποκτούν γλωσσική συνείδηση. Η επιτυχία των στόχων αυτών εξαρτάται αποδεδειγμένα από την πολιτική που ακολουθείται στο θέμα της γλώσσας και τις παιδαγωγικές και διδακτικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας, καθώς σε πολλές περιοχές αυτές δεν ανταποκρίνονται ακόμη στο επιθυμητό επίπεδο ^[1].

Πηγές

^[1] Βλ. Edelenbos, Johnstone & Kubanek (2006); Edelenbos, Kubanek (2007); Engel, Grooth-Wilken & Thürmann (2009)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οι συνθήκες για την εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία καθορίζονται σε σημαντικό βαθμό από τις πολιτικές αποφάσεις για ζητήματα εκπαίδευσης και γλώσσας που λαμβάνονται εκτός συγκεκριμένων τόπων εκμάθησης, δηλαδή έξω από τον παιδικό σταθμό, το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο.

Ένα πλήθος ιδρυμάτων που ποικίλει από χώρα σε χώρα και διάφορες ομάδες συμφερόντων, καθορίζουν πότε θα αρχίσει η εκμάθηση της πρώτης ή της δεύτερης ξένης γλώσσας και πώς θα διαμορφωθεί τελικά το ανάλογο διδακτικό πρόγραμμα. Φυσικά, ένας διεθνικός σύνδεσμος κρατών όπως η ΕΕ, με τους κανονισμούς που θεσπίζει για τη γλώσσα, μπορεί να επηρεάσει τη θέση και την ελκυστικότητα που θα έχει μια ξένη γλώσσα ως σχολικό μάθημα σ' ένα εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο παίζουν οργανώσεις που ασχολούνται με τις γλώσσες και προωθούν τη διδασκαλία τους, όπως σύλλογοι καθηγητών ξένων γλωσσών, επιστημονικοί φορείς και ιδρύματα, καθώς επίσης διεθνείς οργανώσεις διαμεσολάβησης, οι οποίες προσπαθούν με τις ειδικές γνώσεις που έχουν πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο, να επηρεάσουν και να συνδιαμορφώσουν τις αποφάσεις των αρμοδίων πολιτικών ^[1].

Τόσο οι πολιτικοί όσο και οι επιστημονικοί φορείς πρέπει να εκπροσωπούν τα συμφέροντα των γλωσσικών ομάδων και των επαγγελματικών κλάδων που ασχολούνται με τη γλώσσα. Για το λόγο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, οι εκπαιδευτικοί ^[2], διδάσκοντες και λοιποί ειδικοί στον τομέα της εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία να διατυπώνουν με σαφήνεια τα αιτήματά τους και να συμμετέχουν ενεργά σε σημαντικά ζητήματα που αφορούν στη γλωσσική πολιτική. Γι' αυτό ενδείκνυται π.χ. η εγγραφή σε επιστημονικούς συλλόγους, η συμμετοχή σε δραστηριότητες που προωθούν την εκμάθηση της ξένης γλώσσας και η συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

Αν και οι συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα στον τομέα της εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία είναι διαφορετικές, μπορούν να διατυπωθούν ορισμένες βασικές οδηγίες:

Οι λήπτες αποφάσεων θα έπρεπε να διασφαλίζουν,

- το σχεδιασμό ενός σαφούς και συνεκτικού εκπαιδευτικού προγράμματος για τις γλώσσες, το οποίο λαμβάνει υπόψη του τις εθνικές και τοπικές ιδιαιτερότητες.
- τη διατύπωση σαφών οδηγιών για την εφαρμογή της γλωσσικής πολιτικής και την προώθηση των γλωσσών.
- την εξασφάλιση προϋποθέσεων και οικονομικών μέσων για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των διδασκόντων.
- τη δημοσιοποίηση των στόχων του μεταρρυθμιστικού προγράμματος στην κοινή γνώμη.
- την ενεργό συμμετοχή των οργανώσεων που ασχολούνται με τις γλώσσες και προωθούν τη διδασκαλία τους στη λήψη αποφάσεων.
- την εύκολη πρόσβαση σε προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, αν είναι δυνατό για όλα τα παιδιά.

Οι οργανώσεις που ασχολούνται με τις γλώσσες και προωθούν τη διδασκαλία τους θα έπρεπε:

- να απαιτήσουν την ενεργό συμμετοχή τους στη λήψη σημαντικών αποφάσεων για την εκπαιδευτική πολιτική.

Ειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, καθηγητές ξένων γλωσσών και λοιποί ειδικοί σε θέματα διδασκαλίας και εκμάθησης γλωσσών θα έπρεπε:

- να εκφράσουν τα επαγγελματικά και επιστημονικά τους συμφέροντα και να συμβάλλουν με τις επιστημονικές τους γνώσεις, μέσω των συλλόγων που εκπροσωπούν τα συμφέροντά τους και των ειδικών εκπροσώπων τους, στις συζητήσεις για τη γλωσσική πολιτική.

Πηγές

^[1] Βλ. Ammon (2003)

^[2] άνδρες και γυναίκες

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

Πολλοί παράγοντες καθορίζουν ποιές ξένες γλώσσες θα μάθουν οι πολίτες μιας χώρας. Οι πολιτικές, οικονομικές, πολιτιστικές και κοινωνικές συνθήκες μιας χώρας, οι διεθνείς της σχέσεις, όπως επίσης η ένταξή της σε τοπικά και παγκόσμια δίκτυα, καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό την προσφορά προγραμμάτων ξένων γλωσσών, αλλά και τη γλωσσική ακολουθία, τη σειρά δηλαδή με την οποία θα διδαχθούν οι ξένες γλώσσες. Ως πρώτη ξένη γλώσσα στη γλωσσική ακολουθία συνήθως καθιερώνεται εκείνη, η οποία έχει τη μεγαλύτερη «χρησιμότητα» -προς το παρόν τα Αγγλικά ως παγκόσμια Lingua franca.

Αν όμως τεθεί ως στόχος η εκμάθηση τουλάχιστον δύο σύγχρονων ξένων γλωσσών, όπως συμβαίνει στην Ευρώπη στα πλαίσια της ευρωπαϊκής πολυγλωσσίας, τότε, στην επιλογή της πρώτης ξένης γλώσσας, πρέπει να ληφθεί πιο σοβαρά από πριν υπόψη ο ρόλος που θα διαδραματίσει αυτή στην εκμάθηση των άλλων ξένων γλωσσών. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την επαφή με την πρώτη ξένη γλώσσα στη στοιχειώδη, προσχολική ή πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθότι αυτή πρέπει να αποτελέσει την πύλη πρόσβασης για τις επόμενες ξένες γλώσσες ^[1].

Οι γονείς στην πλειονότητά τους αξιώνουν τα Αγγλικά ως πρώτη γλώσσα, πιστεύοντας ότι είναι εύκολη η εκμάθησή της και επειδή, ως παγκόσμιο μέσο επικοινωνίας, διασφαλίζει στα παιδιά τους θετικές προϋποθέσεις για τη μελλοντική τους εκπαιδευτική και επαγγελματική πορεία. Παραβλέπουν όμως το γεγονός ότι οι πραγματικές ανάγκες κινητικότητας διαμορφώνονται ως επί το πλείστον σε τοπικό επίπεδο, όπου είναι απαραίτητες τελείως διαφορετικές γλώσσες από ότι τα Αγγλικά, καθώς επίσης το γεγονός ότι τα Αγγλικά, στην πρώτη θέση της γλωσσικής ακολουθίας, μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά το κίνητρο και τη διάθεση για την εκμάθηση και άλλων ξένων γλωσσών.

Αν αντιθέτως το παιδί διδαχθεί στην αρχή μια άλλη ξένη γλώσσα με τρόπο που ανταποκρίνεται στην ηλικία του, μπορεί να αποκτήσει μια θετική άποψη γι' αυτή την ξένη γλώσσα και τον αντίστοιχο πολιτισμό. Σ' αυτή την περίπτωση θα μπορούσε ν' αρχίσει τα Αγγλικά αργότερα, μετά από τρία με τέσσερα χρόνια περίπου, αλλά κάπως πιο εντατικά, ώστε να κατορθώσει σε κάθε περίπτωση να φτάσει και στα Αγγλικά στο επιθυμητό επίπεδο ^[2].

Από άποψη γλωσσικής πολιτικής, η αρχή της τοπικής πολυγλωσσίας ^[3] επηρεάζει σημαντικά την απόφαση για την επιλογή της πρώτης ξένης γλώσσας και των γλωσσών που θα ακολουθήσουν. Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος βρίσκονται οι ατομικές επικοινωνιακές και μαθησιακές ανάγκες του παιδιού, ακόμη και σε σχέση με τους μελλοντικούς του προσωπικούς και επαγγελματικούς στόχους και φιλοδοξίες. Ως εκ τούτου προκύπτει η ανάγκη μιας μεγαλύτερης ποικιλίας και ελαστικότητας στη διαμόρφωση προγραμμάτων εκμάθησης και γλωσσικής ακολουθίας σε μικρή ηλικία, ώστε να αναπτυχθεί η πολυγλωσσία των παιδιών σε τοπικό επίπεδο.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

- Τα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών πρέπει να είναι τόσο ποικίλα, ώστε να δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα να επιλέξουν ανάμεσα σε πολλές γλώσσες.
- Η σειρά με την οποία θα επιλεγούν οι γλώσσες δεν πρέπει να είναι καθορισμένη και η επιλογή να γίνεται με γνώμονα την προσωπική και τοπική πολυγλωσσία.
- Η πρώτη ξένη γλώσσα πρέπει να βελτιώνεται συνεχώς.
- Οι γονείς θα πρέπει να ενημερώνονται συστηματικά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τις συνέπειες που έχει η επιλογή της όποιας πρώτης ξένης γλώσσας και των γλωσσών που θα ακολουθήσουν.
- Αν επιλεγούν τα Αγγλικά ως πρώτη ξένη γλώσσα, τότε πρέπει να παίξουν έναν ιδιαίτερο ρόλο στον τρόπο εκμάθησης και άλλων ξένων γλωσσών και να ανοίξουν το δρόμο για την εκμάθησή τους.

Πηγές

^[1] Βλ. Legutke (2006)

^[2] Μερικές μελέτες αποδεικνύουν μάλιστα, ότι οι μαθητές αυτής της „ανάποδης“ ακολουθίας γλωσσών έχουν μεγαλύτερη επιτυχία τόσο στην πρώτη ξένη γλώσσα όσο και στα Αγγλικά ως δεύτερη ξένη γλώσσα (βλ. Orešič 2002)

^[3] Βλ. Gehrmann (2007, 2009)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία θα έπρεπε να είναι διαμορφωμένα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να κινούν το ενδιαφέρον για τη γλώσσα-στόχο και να προκαλούν τα παιδιά να επικοινωνήσουν στην καινούργια ξένη γλώσσα. Αν υπάρχει το ανάλογο θεσμικό πλαίσιο, τότε, ένα χρονικά πιο εντατικό πρόγραμμα υπόσχεται μεγαλύτερη επιτυχία από ένα εκτεταμένο.

Τα παιδιά στην αρχή προτιμούν λέξεις και φράσεις που προέρχονται από το δικό τους κόσμο και των οποίων τη σημασία γνωρίζουν στη μητρική γλώσσα. Στην πρώτη επαφή με την ξένη γλώσσα δεν είναι ακόμη σε θέση να κατανοήσουν τις γραμματικές δομές, αλλά τις υιοθετούν κατ' αρχήν ως συγκεκριμένη δομή ή έκφραση ^[1].

Ως εκ τούτου το περιεχόμενο των προγραμμάτων εκμάθησης ξένων γλωσσών θα έπρεπε να ανταποκρίνεται στην ηλικία των παιδιών και τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα. Όσο πιο μικρό είναι το παιδί, τόσο πιο σημαντική είναι η συναισθηματική σχέση με το γνωστικό αντικείμενο και η ταύτιση με τον εκπαιδευτικό ή το διδάσκοντα. Αν το παιδί νοιώθει καλά στο μαθησιακό του περιβάλλον και δεν αισθάνεται φόβο και πίεση, τότε, αφού από τη φύση του είναι περίεργο, θα συμμετέχει όλο και πιο ενεργά στο μάθημα.

Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, είναι κατάλληλα όλα τα προγράμματα εκμάθησης που απαιτούν συμμετοχή και δράση, τα οποία με παιγνιώδη τρόπο διδάσκουν ενδιαφέροντα θέματα, επιτρέπουν τους πειραματισμούς, καλούν τα παιδιά να κινηθούν και να είναι δημιουργικά, με λίγα λόγια: προσφέρουν στα παιδιά ποικίλες δυνατότητες ανάπτυξης.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

- Οι στόχοι, το περιεχόμενο και οι μέθοδοι των προγραμμάτων εκμάθησης ξένων γλωσσών πρέπει να ανταποκρίνονται στις εμπειρίες και τις προϋποθέσεις της ομάδας μαθητών στην οποία απευθύνονται.
- Ο σχεδιασμός του μαθήματος πρέπει να ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις, τις δυνατότητες και τις ανάγκες του κάθε παιδιού.
- Το πρόγραμμα εκμάθησης ξένων γλωσσών πρέπει να βασίζεται στις εμπειρικές γνώσεις των παιδιών και να διευρύνει τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους και σε τομείς που δεν σχετίζονται άμεσα με τη γλώσσα, μέσω της ενασχόλησης με σημαντικά θέματα που τους ενδιαφέρουν.

Πηγές

^[1] Παρ' όλα αυτά παρατηρούμε ότι τα παιδιά προσπαθούν «να απλουστεύσουν με αναλύσεις την πολυπλοκότητα του περιβάλλοντός τους, να κατανοήσουν τις δομές του και να ανακαλύψουν έτσι τους κανόνες και τους συσχετισμούς μεταξύ των στοιχείων που αναγνωρίζουν» Βλ. Röber (2008)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες επιτρέπει τον προσδιορισμό του επιπέδου γλωσσομάθειας για μια συγκεκριμένη γλώσσα, ώστε να είναι δυνατή η κατάταξη σε κλίμακα διαφόρων επιπέδων.

Με τον ορισμό των επιπέδων δεξιοτήτων καθιερώθηκαν προδιαγραφές, οι οποίες καθιστούν για πρώτη φορά δυνατή τη σύγκριση των επιδόσεων των σπουδαστών τόσο στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού συστήματος όσο και σε διεθνές επίπεδο και μάλιστα ανεξάρτητα από φορείς, τύπους σχολείων και τίτλους σπουδών. Αυτές οι προδιαγραφές όμως δεν ισχύουν για τη γλωσσομάθεια παιδιών τεσσάρων έως δέκα ετών.

Προδιαγραφές γι' αυτή την ηλικιακή ομάδα διατυπώθηκαν για παράδειγμα από το Ίδρυμα για την προώθηση της εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία (Ίδρυμα BIG) ^[1] και προσφέρουν μια απάντηση στο ερώτημα, ποιές δεξιότητες μπορούν να επιτύχουν δεκάχρονα παιδιά που έχουν παρακολουθήσει μαθήματα για 120 διδακτικές ώρες. Τα „επίπεδα δεξιοτήτων“ του Ιδρύματος BIG ισχύουν για κάθε ξένη γλώσσα και περιλαμβάνουν επικοινωνιακές, διαπολιτισμικές και μεθοδολογικές δεξιότητες, καθώς επίσης και την περιγραφή γλωσσικών μέσων. Υπό αυτή την έννοια μπορούν να θεωρηθούν ως βάση για την περαιτέρω εξέλιξη του εκπαιδευτικού προγράμματος ^[2].

Κατά τον καθορισμό αυτών των προδιαγραφών για το μάθημα της ξένης γλώσσας στο Δημοτικό, δεν λαμβάνεται υπόψη η πορεία που ακολουθείται στην εκμάθηση και ο χρόνος που κάθε ένα παιδί έχει στη διάθεσή του. Για να προσδιορισθεί και να βελτιωθεί η ποιότητα του μαθήματος, σχεδιάζονται και εφαρμόζονται για παράδειγμα συστήματα αξιολόγησης, τα οποία συμπεριλαμβάνουν κατά το δυνατόν, όλους όσοι συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Τα μικρά παιδιά, που πηγαίνουν από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό, εξετάζονται στη γλώσσα, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο είναι σε θέση να παρακολουθήσουν το μάθημα γλώσσας στο σχολείο. Τα παιδιά του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού συμπληρώνουν σήμερα όλο και πιο συχνά – π.χ. κατόπιν προτροπής των σχολικών αρχών ή των φορέων εκπαίδευσης– ημερολόγιο σπουδαστή ή Portfolio, το οποίο δίνει τη δυνατότητα τόσο στα ίδια όσο και στους δασκάλους και τους γονείς τους να παρακολουθούν την μαθησιακή τους πρόοδο.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

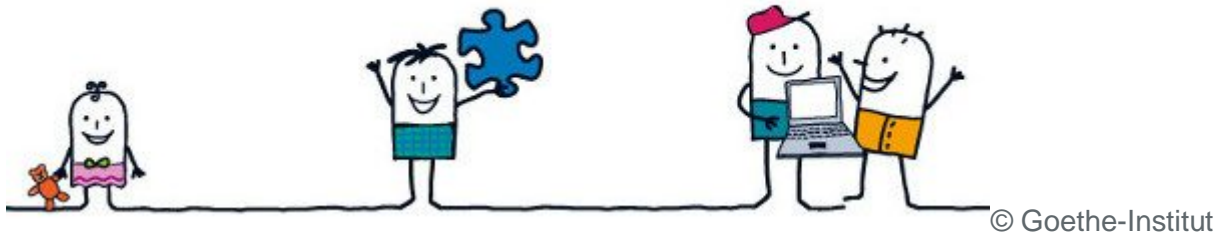
- Εκπαιδευτικές προδιαγραφές για το μάθημα της ξένης γλώσσας στο Δημοτικό θα έπρεπε να περιλαμβάνονται και να καταγράφονται στα εκπαιδευτικά προγράμματα, ώστε οι διδάσκοντες να έχουν μια βάση και ένα πλαίσιο για το πρόγραμμα που θα ακολουθήσουν στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας.
- Το περιεχόμενο και ο τρόπος προσδιορισμού του γνωστικού επιπέδου πρέπει να ανταποκρίνονται στην παιδική ηλικία και να λαμβάνουν υπόψη τους τις αρχές της εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς τη μεθοδολογία.
- Στο μάθημα της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία δεν πρέπει να έχει τόση σημασία η προσπάθεια να επιτευχθούν μετρήσιμα γλωσσικά αποτελέσματα, όσο η προσπάθεια να αναπτυχθούν όλες οι πλευρές της παιδικής προσωπικότητας και να δημιουργηθεί στο παιδί το κίνητρο για την εκμάθηση της ξένης γλώσσας, καθώς και η διατήρησή του.
- Αξιολόγηση από τρίτους και αυτοαξιολόγηση πρέπει να προβλέπονται και να διενεργούνται διαρκώς και για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Πηγές

^[1] Το Ίδρυμα BIG (BIG-Kreis) ιδρύθηκε το 1999 από τον Καθηγητή Δρ. Hans-Eberhard Pieho και ασχολείται με την εξέλιξη του μαθήματος της ξένης γλώσσας στα γερμανικά Δημοτικά σχολεία. Μέλη του είναι επιστήμονες από υπουργεία, την εκπαιδευτική κοινότητα και ερευνητικά ιδρύματα, καθώς επίσης από Δημόσια Ινστιτούτα ή Ινστιτούτα που υπάγονται στη δικαιοδοσία των ομόσπονδων κρατιδίων

^[2] Βλ. Βασικές αρχές του Ιδρύματος BIG (2005)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η διαδικασία εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία εντάσσεται στα πλαίσια ενός πολυσχιδούς προγράμματος, το οποίο θα εξετάσουμε πιο επισταμένα σ' αυτό το κεφάλαιο. Άτομα του άμεσου περιβάλλοντος του παιδιού, όπως γονείς και οικογένεια, εκπαιδευτικοί και διδάσκοντες ασκούν επιρροή, όπως και παράγοντες τους οποίους το παιδί μόλις που αντιλαμβάνεται ή θεσμικοί φορείς (π.χ. Διεύθυνση του σχολείου, δημόσιες υπηρεσίες και σύλλογοι).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα προκαθορίζουν ήδη από το Νηπιαγωγείο το επίπεδο δεξιοτήτων και το διδακτικό πρόγραμμα που απαιτείται για την επίτευξή του. Οι μέθοδοι διδασκαλίας και η χρήση οπτικοακουστικών μέσων μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην επιτυχή εκμάθηση. Ο μαθητής υπόκειται σε διαφορετικές διαδικασίες εξέτασης και αξιολόγησης από την αρχή του μαθητικού του βίου.

Η εικόνα ενός σύνθετου πλαισίου παραγόντων και προϋποθέσεων που περιβάλλει το παιδί, έχει σκοπό να δείξει πόσο σύνθετοι είναι αυτοί οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία. Στο επίκεντρο βρίσκεται πάντα το παιδί, το οποίο αναπτύσσει τις δεξιότητές του στην ξένη γλώσσα σύμφωνα με τις προσωπικές του δυνατότητες.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα εκμάθησης ξένης γλώσσας που έχει σχεδιασθεί ειδικά για παιδιά, πρέπει να αποσκοπεί στη συνολική ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού.

Επίσης, πρέπει να ενισχύει και να βελτιώνει εξίσου τις συναισθηματικές, δημιουργικές, κοινωνικές, νοητικές και γλωσσικές του ικανότητες, με στόχο την επικοινωνία στην ξένη γλώσσα.

Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πρέπει το κάθε παιδί να υποστηριχθεί σύμφωνα με το προσωπικό του επίπεδο ανάπτυξης.

Η εκμάθηση γλωσσών από την άποψη της αναπτυξιακής ψυχολογίας

Ο άνθρωπος, πριν ακόμη γεννηθεί, είναι προσανατολισμένος προς τη γλώσσα. Τα βρέφη συντονίζονται υποσυνείδητα με τη μελωδία της γλώσσας που ακούν στο περιβάλλον τους. Οι πρώτες τους προσπάθειες να μιμηθούν φθόγγους αποτελούν επικοινωνιακές πράξεις.

Περίπου από το δεύτερο έτος της ηλικίας τους μαθαίνουν συνειδητά τη γλώσσα. Γλώσσα και σκέψη ταυτίζονται. Το παιδί αποκτά παίζοντας – με επίκεντρο τον εαυτό του, αλλά σε διαρκή κοινωνική αλληλεπίδραση – μια εικόνα του κόσμου και μαθαίνει ταυτόχρονα τα πρότυπα και τις συμμετρίες της γλώσσας.

Η περαιτέρω γλωσσική, νοητική και συναισθηματική ανάπτυξη του εξαρτάται από το κοινωνικό και πολιτιστικό του περιβάλλον, από το βαθμό που γίνεται αποδεκτό ως άτομο και από το αν το μεταχειρίζονται ανάλογα με τις ανάγκες, τις προτιμήσεις και τις ικανότητές του.

Οδηγίες:

Ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης του παιδιού, μπορούν να διατυπωθούν οι εξής οδηγίες σε ό,τι αφορά τη διαδικασία εκμάθησης ξένων γλωσσών:

- Τα παιδιά, με την απροκατάληπτη στάση και τον αυθορμητισμό τους, ενθουσιάζονται ιδιαίτερα εύκολα και δέχονται με μεγάλη προθυμία να συμμετάσχουν σε παιγνιώδεις δραστηριότητες.
- Πρέπει να εκμεταλλευτεί κανείς τη συνήθως μεγάλη παιδική περιέργεια, την τάση για εξερεύνηση, την προθυμία για μάθηση και την ικανότητα πρόσληψης νέων πληροφοριών και γνώσεων, ώστε τα παιδιά να μάθουν και να πειραματιστούν με πρακτικό τρόπο που απαιτεί την ανάληψη δράσης.
- Τα παιδιά προσανατολίζονται ως προς το χρόνο και το χώρο στην άμεση πραγματικότητα. Σε ένα περιβάλλον που βρίσκεται έξω από τη γλώσσα-στόχο χρειάζονται κατανοητά ερεθίσματα.
- Τα παιδιά χρειάζονται εξηγήσεις με συγκεκριμένα παραδείγματα για να καταλάβουν. Μετά από μια συγκεκριμένη ηλικία είναι σε θέση να κατανοούν αφηρημένες έννοιες. Για να μαθαίνει λοιπόν ένα παιδί με επιτυχία και η γνώση αυτή να του δίνει χαρά, πρέπει οι μαθησιακές δραστηριότητες και διαδικασίες να συνδέονται με πραγματικές καταστάσεις και να απαιτούν συμμετοχή και δράση.
- Τα παιδιά μπορούν να συγκεντρωθούν για σύντομο χρονικό διάστημα. Θα έπρεπε λοιπόν να εκμεταλλευτούμε τη συνήθως καλή παιδική μνήμη με παιγνιώδη τρόπο και να την εξελίσσουμε.
- Τα παιδιά είναι κατά βάση απροκατάληπτα και γι' αυτό μπορούν πολύ εύκολα να ασχοληθούν με διαπολιτισμικά θέματα.

Γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού

Οι επιτυχίες στην εκμάθηση ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία ποικίλουν από παιδί σε παιδί ως προς τη δυναμική τους, ακολουθούν όμως προφανώς συγκεκριμένα μοντέλα. Δεν υπάρχουν βέβαια ακόμη κοινά αποδεκτά συμπεράσματα για την ακριβή σειρά των φάσεων ή επιπέδων γλωσσομάθειας των παιδιών. Η κλίμακα επιπέδων του Piaget βασίζεται σε πολλές εμπειρικές έρευνες, αμφισβητείται όμως σήμερα όπως και άλλα μοντέλα ^[1].

Σήμερα είναι βέβαιο, ότι «οι άνθρωποι μπορούν ανά πάσα στιγμή να μάθουν μια ή περισσότερες καινούργιες γλώσσες. Τα πορίσματα όμως της έρευνας εκμάθησης γλωσσών και της έρευνας του εγκεφάλου συνηγορούν υπέρ της εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας σε όσο το δυνατόν μικρότερη ηλικία. Είναι αποδεδειγμένο ότι μέχρι την ηλικία των έξι ετών το παιδί μπορεί να μάθει μια δεύτερη γλώσσα με τέλεια προφορά. Μέχρι την εφηβεία αφομοιώνει ευκολότερα το συντακτικό και τη μορφολογία απ' ότι αργότερα ^[2]». Από την άλλη πλευρά, πολλοί άλλοι παράγοντες επηρεάζουν την επιτυχή εκμάθηση των παιδιών. Σ' αυτούς συγκαταλέγονται η ποιότητα των διδασκόντων και του διδακτικού υλικού ή η διάρκεια και η ένταση της επαφής με τη γλώσσα.

Οδηγίες:

- Η διαδικασία της εκμάθησης ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με την εξέλιξη της μητρικής γλώσσας.
- Κατά τη διάρκεια της εκμάθησης της γλώσσας πρέπει να προσφέρονται στο παιδί αρκετές ευκαιρίες να εφαρμόζει αυτά που έμαθε σε μια κοινωνική περίπτωση ή σε διαδραστική επικοινωνία, π.χ. με τον διδάσκοντα ή τους συμμαθητές του.
- Η διαπίστωση ότι η διαδικασία εκμάθησης ξένων γλωσσών ακολουθεί προφανώς ορισμένες φάσεις, μας αναγκάζει να αναθεωρήσουμε τις απόψεις μας για τα λάθη που κάνει το παιδί κατά την εκμάθηση της ξένης γλώσσας: Τα λάθη είναι βήματα προόδου στην πορεία προς την κατάκτηση της γλώσσας και πρέπει να τα διαχειριζόμαστε με υπομονή και κατανόηση, ως δικαιολογημένα στάδια της γνωστικής διαδικασίας.
- Ο εκπαιδευτικός και/ή ο διδάσκοντας θα έπρεπε να θεωρεί τα λάθη ως σημαντική ένδειξη για το στάδιο της διαδικασίας εκμάθησης της ξένης γλώσσας και να τα χρησιμοποιεί για την περαιτέρω βελτίωση της γλωσσομάθειας του παιδιού.

Ανάγκες του παιδιού

Τα παιδιά στην ηλικία του Νηπιαγωγείου και στις αρχές του Δημοτικού δεν έχουν ακόμη ωριμάσει συναισθηματικά σε μεγάλο βαθμό. Για πρώτη φορά μαθαίνουν να ζουν σ' ένα περιβάλλον το οποίο βρίσκεται έξω από το γνωστό οικογενειακό τους περιβάλλον. Κάνουν τις πρώτες φιλίες, γνωρίζουν καινούργια πρόσωπα αναφοράς, έχουν πολύ διαφορετικές προσωπικές εμπειρίες. Αυτή η καινούργια κατάσταση, σε συνδυασμό με τους καινούργιους ήχους της ξένης γλώσσας, απαιτεί έναν πολύ ευαίσθητο χειρισμό, ο οποίος λαμβάνει κυρίως υπόψη τη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού.

Τα παιδιά δεν έχουν μόνο ιδιαίτερες ικανότητες, αλλά και πολύ συγκεκριμένες ανάγκες, οι οποίες θα έπρεπε να ληφθούν σοβαρά υπόψη στο μάθημα της ξένης γλώσσας, για να νοιώθει καλά ο μικρός μαθητής και να έχει την ανάλογη επιτυχία η μαθησιακή διαδικασία. Ένα παιδί έχει την ανάγκη,

- να νοιώθει ασφάλεια στο μαθησιακό του περιβάλλον
- να δέχεται συμπάθεια και να μπορεί να την ανταποδώσει και να τη δείξει
- να εκφράζει συναισθήματα, να χαίρεται και να δίνει χαρά σε άλλους
- να συνεννοείται με άλλους, να εκφράζει τις σκέψεις του
- να παίζει, να είναι δραστήριο, να κινείται και να μπορεί να εκτονώνεται
- να εκφράζεται δημιουργικά
- να έχει επιτυχίες και να δέχεται επαίνους
- να μαθαίνει καινούργια πράγματα, να αποκτά εμπειρίες, να ανακαλύπτει, να εξερευνά ενεργά
- να μιμείται σε παιχνίδια ρόλων (ή κάτι ανάλογο) αυτά που έχει μάθει και έτσι να τα διεργάζεται συναισθηματικά

Οδηγία:

Εκπαιδευτικοί ή διδάσκοντες πρέπει πάντα να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες του παιδιού κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των στόχων, του περιεχομένου και των μεθόδων εκμάθησης ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία.

Δικαιώματα του παιδιού

Ήδη από το Δημοτικό θα έπρεπε τα παιδιά να μαθαίνουν τα δικαιώματά τους που απορρέουν από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών. Στα παιδιά που ξέρουν ποιά είναι τα δικαιώματά τους, παρουσιάζονται περισσότερες δυνατότητες στο άμεσο κοινωνικό τους περιβάλλον. Από το βασικό δικαίωμα για γλωσσική εκπαίδευση απορρέουν πολλά επιπλέον δικαιώματα. Όποιος ξέρει να διαβάσει και να γράφει και αυτό π.χ. σε μια ή περισσότερες ξένες γλώσσες, θα μάθει να επικοινωνεί σε πολλά επίπεδα και αναπτύσσει πιο εύκολα κοινωνικές δεξιότητες.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση, στην εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας, δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να γνωρίσουν ξένους πολιτισμούς, να κατανοούν ευκολότερα οτιδήποτε ξένο, να αναπτύξουν περιέργεια, αλλά και ανεκτικότητα, να ακολουθήσουν δρόμους που θα ήταν κλειστοί χωρίς τις γλωσσικές γνώσεις κι έτσι να μπορέσουν να αναπτύξουν τη δική τους προσωπικότητα

χωρίς περιορισμούς.

Τα μικρά παιδιά δεν ντρέπονται τους ξένους και αντιδρούν χωρίς προκαταλήψεις σε ξένους γλωσσικούς ήχους. Δεν μπορούν όμως να διεκδικήσουν μόνα τους τη δυνατότητα να μάθουν μια ξένη γλώσσα όπως αρμόζει στην ηλικία τους.

Η εκμάθηση της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία θα έπρεπε να διασφαλίζει σε όλα τα παιδιά τα παρακάτω δικαιώματα, που αφορούν στο γλωσσικό τομέα:

- το δικαίωμα για όσο το δυνατόν ευρύτερη γλωσσική παιδεία σε μικρή ηλικία (με στόχο την ισότητα ευκαιριών). Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει τόσο την ανάπτυξη της μητρικής γλώσσας ή της γλώσσας καταγωγής, όσο και τη διεύρυνση των γλωσσικών γνώσεων του παιδιού με την εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία.
- το δικαίωμα σε διδακτέα ύλη με διαπολιτισμικό περιεχόμενο, καθώς επίσης τη δυνατότητα για διαπολιτισμική επικοινωνία.
- το δικαίωμα για τη μεγαλύτερη δυνατή ανάπτυξη όλων των ικανοτήτων του παιδιού μέσω του γλωσσικού προγράμματος. Αυτό περιλαμβάνει και την πολυαισθητηριακή μάθηση με σκοπό την απόκτηση γνώσης.
- το δικαίωμα για αυτόνομη δράση και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων στα πλαίσια των προσφερόμενων προγραμμάτων εκμάθησης γλώσσας.
- το δικαίωμα να κάνουν γλωσσικά λάθη, χωρίς να τιμωρούνται.
- το δικαίωμα να γίνονται αποδεκτά και να χαίρουν ίσης μεταχείρισης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η γλώσσα, η θρησκεία ή ο πολιτισμός της χώρας από την οποία κατάγονται.

Οδηγία:

Τα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία θα έπρεπε να προσφέρουν όσο το δυνατόν περισσότερες πρακτικές ευκαιρίες στα παιδιά να βιώσουν μεθοδευμένα τα δικαιώματά τους, σύμφωνα με την ηλικία τους και να ενισχύσουν έτσι την προσωπικότητά τους. Αυτό σημαίνει, να ακούμε τα παιδιά, να τα προκαλούμε να εκφραστούν, να επιτρέπουμε τις ερωτήσεις και να διορθώνουμε τα λάθη τους με ευαισθησία και προσοχή.

Πηγές

^[1] Βλ. σχετικά α) [Κλίμακα επιπέδων του Jean Piaget, π.χ. Διαδίκτυο, στη διεύθυνση](#) β) Bleyhl (2000) γ) Tracy (2007)

^[2] Apeltauer, Hoppenstedt (πιθανή έκδοση το 2010)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΞΕΝΩΝ

ΓΛΩΣΣΩΝ

Οι εκπαιδευτικοί και διδάσκοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία. Μαζί με τους γονείς αποτελούν για το παιδί τα σημαντικότερα πρόσωπα αναφοράς και επηρεάζουν αποφασιστικά την ατμόσφαιρα στο χώρο διδασκαλίας και τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος διαβίωσης του παιδιού.

Όσο μεγαλύτερη κατάρτιση έχει ο εκπαιδευτικός ή ο διδάσκοντας και είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις ποικίλες και ειδικές απαιτήσεις, τόσο μεγαλύτερη επιτυχία θα έχει το παιδί στην εκμάθησή της γλώσσας.

Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητες οι επιστημονικές δεξιότητες που απαιτούνται για τη διδασκαλία της εκάστοτε γλώσσας (γλωσσικές γνώσεις, γνώση του πολιτισμού, μεθοδικές-διδασκτικές δεξιότητες). Σημασία έχουν και ορισμένες γενικές διαεπαγγελματικές γνώσεις και εμπειρίες. Σ' αυτές συγκαταλέγονται ^[1]:

- η χαρά της επικοινωνίας
- η ικανότητα και η επιθυμία για διαπολιτισμική επικοινωνία
- η ικανότητα για αναλυτική, προσανατολισμένη στο πρόβλημα, προσέγγιση
- η δεξιότητα να αναγνωρίζει κανείς στρατηγικές εκμάθησης, να τις διδάσκει και να τις εφαρμόζει
- να θέσει κανείς ως στόχο τη δια βίου μάθηση τόσο για τον εαυτό του όσο και για όλους τους διδασκόμενους
- η ανάπτυξη δεκτικότητας για νέες μεθόδους σκέψης και εκμάθησης
- η ικανότητα να συνεργάζεται κανείς αρμονικά και εποικοδομητικά τόσο με τους συναδέλφους όσο και με τα παιδιά
- η διαρκής βελτίωση της ικανότητας στο χειρισμό των οπτικοακουστικών μέσων
- να συνειδητοποιεί κανείς τον επαγγελματικό του ρόλο και τα καθήκοντα που απορρέουν από αυτόν με αυτοπεποίθηση, να έχει στόχο και να τον θέτει υπό αμφισβήτηση
- η διαρκής προθυμία για συνεργασία με όλους όσους συμμετέχουν στην εκπαιδευτική και μορφωτική διαδικασία

Συχνά ο εκπαιδευτικός και ο διδάσκοντας είναι τα μοναδικά πρόσωπα μέσω των οποίων το παιδί έρχεται σε επαφή με τη γλώσσα-στόχο. Γι' αυτό η γλώσσα του αποτελεί το σημαντικότερο πρότυπο για το παιδί. Ο εκπαιδευτικός ή ο διδάσκοντας πρέπει να χειρίζεται τόσο καλά τη γλώσσα, ώστε το συνολικό μάθημα να μπορεί να διεξάγεται στην ξένη γλώσσα. Η γλωσσική του ικανότητα πρέπει να είναι υποδειγματική ως προς τη φωνητική, το ρυθμό της γλώσσας και τον τονισμό.

Ο διδάσκοντας δεν οφείλει μόνο να μάθει στα παιδιά την καινούργια γλώσσα, αλλά και να τα εξοικειώσει προσεκτικά με τον εκάστοτε καινούργιο πολιτισμό. Μπορεί να

ανταπεξέλθει στο ρόλο του πολιτισμικού διαμεσολαβητή μόνο αν διαθέτει τις ανάλογες διαπολιτισμικές δεξιότητες και μια ευρεία γνώση του πολιτισμού της χώρας-στόχου (π.χ. γνώσεις για παιδική λογοτεχνία κ.α.). Για τη διαμόρφωση του προγράμματος της ξένης γλώσσας σύμφωνα με τις ανάγκες του παιδιού, έχει μεγάλη σημασία ο εκπαιδευτικός ή ο διδάσκοντας να διαθέτει γνώσεις μουσικής και παραστατικών τεχνών.

Ιδιαίτερη σημασία στην εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία έχουν οι διαπροσωπικές δεξιότητες του διδάσκοντα, δηλαδή η ικανότητά του να δημιουργεί στο μαθησιακό περιβάλλον μια συντροφική, γεμάτη σεβασμό σχέση και ένα κλίμα όπου δεν επικρατεί ο φόβος, αλλά η εμπιστοσύνη. Το ομαδικό πνεύμα και η ικανότητα να αναλαμβάνει κανείς πρωτοβουλίες μέσα στην ομάδα ή να προκαλεί τέτοιες πρωτοβουλίες, επιδρούν θετικά στη συνεργασία ενηλίκων (εκπαιδευτικών και γονέων) και παιδιών στο σχολικό και εξωσχολικό περιβάλλον.

Συνεργασία μεταξύ των διδασκόντων σημαίνει πρωτίστως ανταλλαγή και από κοινού σχεδιασμό και συμφωνία, καθώς επίσης διεξαγωγή του μαθήματος ή διαθεματικών προγραμμάτων. Μια τέτοιου είδους ανταλλαγή πρέπει να γίνεται και ανάμεσα σε διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα και μάλιστα μεταξύ διδασκόντων και εκπαιδευτικών, π.χ. κατά τη μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό. Αυτό θα είχε ως συνέπεια τη λογική σύνθεση της διδακτέας ύλης και την αποφυγή επαναλήψεων.

Κατάρτιση του ειδικευμένου εκπαιδευτικού προσωπικού και των καθηγητών ξένων γλωσσών

Αν δούμε τη διεθνή πρακτική, θα διαπιστώσουμε ότι η κατάρτιση του ειδικευμένου εκπαιδευτικού προσωπικού και των καθηγητών ξένων γλωσσών γίνεται με διαφορετικούς τρόπους και γι' αυτό δεν είναι καθόλου ενιαία ως προς τη δομή της. Εκπαιδευτικοί οι οποίοι διδάσκουν ξένες γλώσσες σε Δημοτικά σχολεία, διαθέτουν για παράδειγμα ή πτυχίο παιδαγωγικής σχολής ή είναι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με μια επιπλέον εκπαίδευση/ειδίκευση στη διδασκαλία ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία ή έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευση ως ειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό.

Εκπαιδευτικοί, οι οποίοι καλούνται να διδάξουν μια ξένη γλώσσα, συχνά αποκτούν την ανάλογη κατάρτιση του „ειδικευμένου εκπαιδευτικού προσωπικού για τη διδασκαλία ξένης γλώσσας“ συμμετέχοντας σε επιμορφωτικά προγράμματα. Κατ' αρχάς, η εκπαίδευση των διδασκόντων οφείλει να διασφαλίζει ότι οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν το μάθημα στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό, θα διδαχθούν με τέτοιο τρόπο και σε τέτοιο βαθμό, ώστε θα αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο για το σχεδιασμό και την εκτέλεση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Το σχετικό πρόγραμμα πρέπει να συμπεριλαμβάνει καλές γνώσεις για την ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδιού και το περιεχόμενο του μαθήματος να ανταποκρίνεται στην ηλικία του παιδιού. Κατά τη γνωστική διαδικασία συνδυάζονται οι δραστηριότητες των παιδιών και οι προσωπικές τους πρωτοβουλίες με την φυσική τους έφεση για μάθηση, όπως επίσης και η πρόσληψη πληροφοριών από τον κοινωνικό περίγυρο ή μέσω του εκάστοτε προσώπου αναφοράς ή διδάσκοντος ^[2].

Το ιδανικό θα ήταν αν το πρόγραμμα σπουδών περιελάμβανε όλα τα βασικά θέματα με τα οποία θα ασχοληθεί ο φοιτητής στο μελλοντικό του επαγγελματικό πεδίο, έχοντας φυσικά πάντα κατά νου, πώς αυτά τα θέματα μπορούν να διδαχθούν στην ξένη γλώσσα.

Οδηγίες:

- Εκπαιδευτικοί και διδάσκοντες ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, πρέπει να έχουν ολοκληρώσει ειδικούς κλάδους σπουδών, με γνωστικό αντικείμενο τη διδασκαλία της γλώσσας με τον κατάλληλο για τα παιδιά τρόπο.

- Οι σπουδές πρέπει να έχουν ως στόχο την κατάκτηση δεξιοτήτων και κατά τη διάρκειά τους να διδάσκονται, όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένα, οι θεωρητικές βασικές αρχές, αλλά και να αναπτύσσονται και να υποστηρίζονται οι ικανότητες για ανάληψη δράσης.
- Για τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό οι εκπαιδευτικοί και οι διδάσκοντες πρέπει να διαθέτουν γλωσσικές γνώσεις σε επίπεδο B2 έως C1 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς, ώστε να χειρίζονται τη γλώσσα όσο το δυνατόν πιο άνετα και χωρίς λάθη.
- Κατά τη διάρκεια των σπουδών η ξένη γλώσσα πρέπει να είναι και η γλώσσα εργασίας και να χρησιμοποιείται όσο το δυνατόν πιο συχνά.
- Το περιεχόμενο των σπουδών θα πρέπει να έχει διαπολιτισμικό χαρακτήρα, δηλαδή, και οι δύο γλώσσες και πολιτισμοί – η γλώσσα και ο πολιτισμός καταγωγής και η γλώσσα/πολιτισμός-στόχος– πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να συνδέονται μεταξύ τους.
- Ιδανικό θα ήταν να προετοιμάζονται οι φοιτητές να εφαρμόσουν τη διδακτική της πολυγλωσσίας – δηλαδή να λαμβάνουν υπόψη και να χρησιμοποιούν επικοινωνιακά τόσο τις γλώσσες που δυνητικά ομιλούνται σε μια ομάδα μαθητών, όσο και τις γλωσσικές εμπειρίες που ήδη έχουν τα παιδιά.
- Στα πλαίσια της εκπαίδευσής τους θα πρέπει να τους δίνεται η ευκαιρία να δοκιμάζουν πρακτικά τις αρχές και μεθόδους του μαθήματος και να κρίνουν και να αξιολογούν τα πορίσματα στην ομάδα.
- Στα πλαίσια των σπουδών πρέπει να διδάσκονται τα γλωσσικά μέσα που είναι απαραίτητα για θέματα και καταστάσεις που έχουν σχέση με τα παιδιά, καθώς επίσης τα κατάλληλα εκφραστικά μέσα για το σωστό χειρισμό της γνωστικής διαδικασίας.
- Θα έπρεπε να δίνεται στους φοιτητές η ευκαιρία να ενημερωθούν για τις σημαντικότερες εξελίξεις της γλωσσικής πολιτικής και να συζητήσουν μεταξύ τους στα πλαίσια της δικής τους επαγγελματικής κατάστασης.
- Στα πλαίσια της εκπαίδευσης θα πρέπει να τους δίνεται η δυνατότητα διαμονής στο εξωτερικό ή ακόμη αυτή να είναι προγραμματισμένη.

Επιμόρφωση και συνεχιζόμενη εκπαίδευση

Η επιμόρφωση αποσκοπεί πάντα σε μια περαιτέρω εξέλιξη, η οποία μπορεί να έχει διαφορετικούς στόχους. Μπορεί να αναφέρεται σε καινούργιες μεθόδους διδασκαλίας, νέο διδακτικό υλικό ή μπορεί να σημαίνει επίσης μια προσωπική περαιτέρω εξέλιξη.

Επιμόρφωση σημαίνει απόκτηση περαιτέρω δεξιοτήτων και γνώσεων, οι οποίες έχουν πρακτική εφαρμογή, πρέπει όμως πάντα να γίνεται σε επιστημονική βάση. Η επιμόρφωση και συνεχιζόμενη εκπαίδευση θεωρούνται επιτυχείς, μόνο όταν οι γνώσεις και οι δεξιότητες που αποκτώνται έχουν άμεση εφαρμογή στην επαγγελματική καθημερινότητα. Αυτό προϋποθέτει ότι το περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων πρέπει να έχει πρακτική εφαρμογή και να προσανατολίζεται στη δράση.

Η επιμόρφωση και συνεχιζόμενη εκπαίδευση πρέπει να περιλαμβάνουν αλληλένδετες, καλά σχεδιασμένες ενότητες, οι οποίες προκύπτουν από την πρακτική και προσφέρουν ευκαιρίες για συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων.

Τα προγράμματα επανεκπαίδευσης και άλλα προγράμματα κατάρτισης ειδικευμένου εκπαιδευτικού προσωπικού για τη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, πρέπει αφενός να εδράζονται στις ήδη υπάρχουσες επαγγελματικές γνώσεις και ενδιαφέροντα και αφετέρου να ευνοούν τη διεύρυνση των γλωσσικών γνώσεων. Οι μέθοδοι κατάρτισης, οι οποίες έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με τις ανάγκες μιας συγκεκριμένης ομάδας-στόχου, πρέπει να είναι πρακτικά εφαρμόσιμες και κατανοητές και να αποφέρουν θετικά αποτελέσματα.

Οδηγίες:

- Εκπαιδευτικοί και διδάσκοντες θα πρέπει να επιμορφώνονται και να συνεχίσουν να εκπαιδεύονται καθ' όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου, ακόμη και με δική τους πρωτοβουλία.

- Τα επιμορφωτικά προγράμματα πρέπει να ενθαρρύνουν τους εκπαιδευτικούς και διδάσκοντες να διευρύνουν τις δεξιότητες που ήδη έχουν, να τους βοηθούν να αναγνωρίσουν τις ελλείψεις τους και να συνεχίσουν ανεξάρτητα την περαιτέρω επαγγελματική τους κατάρτιση.

Πηγές

^[1] Βλ. επίσης BIG (2007)

^[2] Βλ. Ερμηνευτικά σχόλια στη θεωρία της συνδιαμόρφωσης, Φθενάκης (2009)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΓΟΝΕΙΣ

Ακόμη κι αν μερικές φορές οι γονείς ή και οι διδάσκοντες φοβούνται ότι η εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία ξεπερνά τις δυνατότητές των παιδιών, οι περισσότεροι γονείς θεωρούν ότι τα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία αποτελούν μια ευκαιρία για τα παιδιά τους. Ως επί το πλείστον είναι καλά ενημερωμένοι και γνωρίζουν ότι η έναρξη σε μικρή ηλικία έχει αποδεδειγμένα πλεονεκτήματα για το παιδί και θα μάθει μια ή περισσότερες επιπλέον γλώσσες γρηγορότερα και με λιγότερο κόπο.

Οι γονείς αποτελούν έναν αναντικατάστατο συνεργάτη για εκπαιδευτικούς και διδάσκοντες, στην προσπάθεια που καταβάλλουν να διαμορφώσουν με επιτυχία τα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία. Μπορούν να υποστηρίξουν τη μαθησιακή εξέλιξη των παιδιών τους και να δημιουργήσουν σημαντικές προϋποθέσεις για την επιτυχή του πορεία. Αν επιδεικνύουν προς τα έξω και κυρίως στο παιδί τους, μια θετική στάση προς την εκμάθηση ξένων γλωσσών και ενθαρρύνουν το παιδί τους στην προσπάθειά του, τότε αυτό θα αποκτήσει κίνητρα και θα μαθαίνει ευχάριστα.

Ενδιαφέρον για το περιεχόμενο, έπαινος και ενθάρρυνση, ακόμη και εκτός σχολείου, είναι σημαντικοί παράγοντες, ώστε να αναπτύξει το παιδί ενδιαφέρον για μια ξένη γλώσσα. Για το λόγο αυτό νηπιαγωγεία και σχολικά ιδρύματα πρέπει να εμπλέκουν τους γονείς στον προγραμματισμό και να επιζητούν την υποστήριξή τους. Όσο πιο στενά συνεργάζονται το νηπιαγωγείο, το σχολείο και οι γονείς, τόσο μεγαλύτερα οφέλη έχει το παιδί.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

Οι γονείς οφείλουν:

- να ενημερώνονται για τους στόχους και το περιεχόμενο του προγράμματος εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, όπως επίσης και για τις ψυχολογικές διεργασίες της μάθησης. Οφείλουν να ενημερώνονται τακτικά για την εξέλιξη και την πρόοδο του παιδιού τους. Μόνο έτσι θα είναι σε θέση να κατανοήσουν τη γνωστική διαδικασία, να την παρακολουθήσουν και να την υποστηρίξουν.
- να εκφράζουν καθαρά το ενδιαφέρον τους για την ξένη γλώσσα που μαθαίνει το παιδί τους, θέτοντας ερωτήσεις, ενθαρρύνοντάς το, επαινώντας το για τις επιτυχίες του και συζητώντας μαζί του. Θα πρέπει να ζητούν από το παιδί τους να τους πει ή να τους δείξει τι έμαθε από καθαρό ενδιαφέρον και σε καμία περίπτωση να μη δίνουν την εντύπωση ότι το ελέγχουν.
- να μην προσπαθούν να επηρεάσουν τη γνωστική διαδικασία των παιδιών τους διορθώνοντας τα λάθη του. Οι εκπαιδευτικοί και οι διδάσκοντες οφείλουν να διορθώνουν τα λάθη και να το κάνουν αυτό στοχευμένα και με διακριτικό τρόπο, ώστε να μην δημιουργούν ανασφάλεια στο παιδί και ανακόπτουν έτσι τη ροή του λόγου του.
- να ανταποκρίνονται όσο μπορούν σε προσκλήσεις για συνεργασία (ενημέρωση γονέων, ενημερωτικές εκδηλώσεις, σχολικές γιορτές κλπ) και μάλιστα να επιδιώκουν οι ίδιοι τη συνεργασία με τους διδάσκοντες. Η κάθε πλευρά βέβαια οφείλει να σέβεται τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες της άλλης.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΤΟΠΟΙ ΜΑΘΗΣΗΣ

Τα παιδιά μαθαίνουν ξένες γλώσσες σε μικρή ηλικία στο νηπιαγωγείο, το σχολείο και τα λοιπά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Προϋπόθεση για τη διεξαγωγή ενός ποιοτικού διδακτικού προγράμματος είναι η ύπαρξη χώρων διδασκαλίας των οποίων το μέγεθος και ο εξοπλισμός διασφαλίζουν ένα ασφαλές περιβάλλον για τους μικρούς μαθητές και στους οποίους το μάθημα μπορεί να διαμορφωθεί με τρόπο που ενδείκνυται για παιδιά και δεν τίθεται σε καμία περίπτωση σε κίνδυνο η υγεία τους.

Αν η ομάδα των μαθητών είναι όσο το δυνατόν πιο μικρή και το μάθημα γίνεται στον κατάλληλο χώρο, διασφαλίζεται, ότι κάθε παιδί θα έχει αρκετές ευκαιρίες να μιλήσει και να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα και ότι θα λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικές του ανάγκες. Ένα σταθερό μαθησιακό περιβάλλον -αν είναι δυνατόν πάντα στον ίδιο χώρο- διασφαλίζει τη συνέχιση της μάθησης.

Μέσα σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα πρέπει να υπάρχει ειδικός χώρος, όπου όλοι οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί και διδάσκοντες μπορούν να συζητούν και να συμφωνούν για τους τρόπους επίβλεψης, τους στόχους μάθησης, τις μεθόδους και το περιεχόμενο του προγράμματος, κυρίως όταν η ξένη γλώσσα διδάσκεται από επιπλέον ειδικό διδακτικό προσωπικό.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

Τα παιδιά θα πρέπει να διδάσκονται, αν αυτό είναι δυνατόν, πάντα στους ίδιους χώρους, ώστε να μπορέσουν να αναπτυχθούν σ' ένα κλίμα ασφάλειας και προστασίας.

Οι διδάσκοντες διαφόρων βαθμίδων οφείλουν να ανταλλάσσουν μεταξύ τους πληροφορίες. Προτείνονται οι παρακάτω τρόποι:

- Ανταλλαγή σχεδίων μαθημάτων, κατευθυντήριων γραμμών, στόχων, περιεχομένου και θεμάτων
- Τήρηση Portfolio μαθητή, το οποίο θα τον ακολουθεί στα διάφορα στάδια της εκπαίδευσής του
- Συντονιστικές συνελεύσεις
- Εκπαιδευτικοί διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων πρέπει να παρακολουθούν μαθήματα συναδέλφων τους και να συμμετέχουν σε κοινές επιμορφωτικές εκδηλώσεις

Μετάβαση από τη μια βαθμίδα εκπαίδευσης στην άλλη

Η συνέχιση της εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία καθίσταται συχνά προβληματική κατά τη μετάβαση από τον παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο ή το δημοτικό ^[1].

Ένα σημαντικό εργαλείο για τη διασφάλιση της συνέχειας της γνωστικής διαδικασίας σε διαφορετικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, είναι ο καθορισμός της διδακτέας ύλης στο μάθημα της ξένης γλώσσας στα διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Διδάσκοντες στα Δημοτικά μαζί με το ειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό θα έπρεπε να ενημερώνονται ακριβώς για την ύλη που

έχει διδαχθεί το παιδί στην προηγούμενη βαθμίδα και τη συγκεκριμένη πορεία που έχει ακολουθήσει, ώστε να μπορέσουν να συνεχίσουν από το σημείο στο οποίο βρίσκεται και να αποφύγουν τις επαναλήψεις. Κατά τον ίδιο τρόπο οι διδάσκοντες στο πρώτο σχολείο πρέπει να προετοιμάζουν τα παιδιά για τη μετάβαση στην επόμενη βαθμίδα.

Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητος ο καθορισμός της διδακτέας ύλης, ώστε να διασφαλίζεται η πρόοδος και η συνέχιση της εκμάθησης της ξένης γλώσσας.

Οδηγίες:

- Εκπαιδευτικά προγράμματα (χρόνος έναρξης της εκμάθησης, επιλογή, έκταση και ακολουθία των γλωσσών και πιστοποιητικά γλωσσομάθειας στα οποία στοχεύει ο μαθητής) θα έπρεπε να μην επιλέγονται αποσπασματικά, αλλά να αποτελούν μέρη ενός συνόλου. Σε ό,τι αφορά τη συνολική πορεία της εκμάθησης ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία θα έπρεπε να υπάρχει μια κοινή εκπαιδευτική βάση ^[2].
- Μια, τουλάχιστον κατά διαστήματα, κοινή πανεπιστημιακή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και διδασκόντων, όπως αυτή επιχειρείται σε ορισμένες χώρες, θα μπορούσε να συμβάλει στη διαμόρφωση ενός σταθερού εκπαιδευτικού συστήματος ^[3].
- Η μετάβαση από τη μια βαθμίδα εκπαίδευσης στην άλλη πρέπει να προβλέπεται και να προγραμματίζεται εκ των προτέρων από όλα τα εμπλεκόμενα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ώστε να διασφαλίζεται η συνέχιση της γνωστικής διαδικασίας.
- Θα έπρεπε να σχεδιασθεί διδακτικό υλικό ή εγχειρίδια που καλύπτουν όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Πηγές

^[1] Βλ. επίσης BIG (2009)

^[2] Βλ. Βασίλειος Φθενάκης (01/2010)

^[3] Βλ. αυτόθι

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΣΤΟΧΟΣ: ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Δίνοντας στο παιδί τη δυνατότητα να αρχίσει σε μικρή ηλικία μια ξένη γλώσσα, του προσφέρουμε την καλύτερη δυνατή ευκαιρία να έχει μια εξελικτική πορεία στην εκμάθησή της, να αναπτύξει δηλαδή συνολικά τη συναισθηματική, δημιουργική, κοινωνική, νοητική και γλωσσική του ικανότητα, συμπεριλαμβανομένης σε μεγάλο βαθμό και της διαπολιτισμικής επικοινωνιακής δεξιότητας.

Ένα παιδί που έχει διαπολιτισμικά ενδιαφέροντα και είναι ανοιχτό, μπορεί να εξελιχθεί σε έναν διαπολιτισμικό ομιλητή ⁽¹⁾ πράγμα το οποίο αποτελεί και στόχο του μαθήματος της ξένης γλώσσας σήμερα.

Το επίπεδο γλωσσομάθειας ενός σπουδαστή δεν συγκρίνεται πλέον μόνο με το επίπεδο γλωσσομάθειας των αυτοχθόνων ομιλητών, αλλά αξιολογείται η ικανότητά του να ανταποκρίνεται στις ποικίλες απαιτήσεις της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Στο μάθημα της ξένης γλώσσας πρέπει να δημιουργούνται και να ενεργοποιούνται κίνητρα στους μικρούς μαθητές και να προσφέρονται προγράμματα, τα οποία θα τους βοηθούν να γίνουν ανοικτοί και ανεκτικοί διαπολιτισμικοί ομιλητές. Η επαφή με την ξένη γλώσσα σε μικρή ηλικία πρέπει να κινεί το ενδιαφέρον για τη γλώσσα, να αυξάνει τη χαρά της εκμάθησής της και «να παρακινεί το παιδί να συνεννοηθεί και σε μια άλλη γλώσσα εκτός από τη δική του».

ΟΔΗΓΙΑ:

Η έναρξη εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία θα έπρεπε αφενός να αποσκοπεί στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας, αφετέρου όμως να βελτιώνει τις γενικές, διαπολιτισμικές δεξιότητες και γνωστικές στρατηγικές.

Γενικές δεξιότητες

Η ανάπτυξη γενικών δεξιοτήτων – όπως για παράδειγμα της δεξιότητας αυτοδιαχείρισης και των κοινωνικών δεξιοτήτων – δεν γίνεται ανεξάρτητα από την ανάπτυξη άλλων δεξιοτήτων και ως εκ τούτου αποτελεί ένα σημαντικό στόχο της διδασκαλίας ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία.

Στα πλαίσια του προγράμματος εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία πρέπει να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη των παρακάτω γενικών δεξιοτήτων:

- **Δεξιότητες αυτοδιαχείρισης:** Με τις επιδόσεις που έχει το παιδί στην ξένη γλώσσα και την επίγνωση που αποκτά, ενισχύει το συναίσθημα της αυτοεκτίμησης, μαθαίνει να αξιολογεί και να εκτιμά τον εαυτό του και τον προσωπικό του ρόλο μέσα στην ομάδα και αναπτύσσει το θάρρος να ενεργεί.
- **Κοινωνικές δεξιότητες:** η υγιής αυτοεκτίμηση έχει ως συνέπεια τη σαφή διαμόρφωση της εικόνας για τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Το παιδί αντιλαμβάνεται τη σημασία που έχει το κάθε μέλος της ομάδας προσωπικά, μαθαίνει να εκτιμά τον κάθε ένα ξεχωριστά, εργάζεται στην ομάδα και αναπτύσσει ομαδικό πνεύμα.

- Συναισθηματικές δεξιότητες: Κατά τη συναναστροφή με τους άλλους, το παιδί μαθαίνει να εκφράζει συναισθήματα, να αναγνωρίζει διαφορές και προβλήματα και μαθαίνει τρόπους, οι οποίοι ίσως οδηγούν και στη λύση των προβλημάτων.
- Κινητικές δεξιότητες: Η κίνηση κατά τη διάρκεια της διδακτικής διαδικασίας είναι βασική ανάγκη του παιδιού, ενισχύει την ικανότητα πρόσληψης και συμβάλλει στην κινητική ανάπτυξη του παιδιού .
- Νοητική δεξιότητα: Η ξένη γλώσσα γίνεται το μέσο για τη μετάδοση του περιεχομένου, είναι λιγότερο αυτοσκοπός. Το ξενόγλωσσο περιεχόμενο δίνει κίνητρο για σκέψεις και ενισχύει τη μνήμη. Αυτή η δεξιότητα αναπτύσσεται το νωρίτερο στην ηλικία των δέκα ετών περίπου.
- Δημιουργικότητα: Ξένοι ήχοι και σύμβολα, όπως επίσης καινούργιο και ασυνήθιστο περιεχόμενο, προκαλούν χαρά, κινούν την περιέργεια, δίνουν καινούργιες ιδέες και κίνητρα να δοκιμάσει κανείς νέες τεχνικές και μεθόδους.
- Δεξιότητες προσοχής: Καινούργια ερεθίσματα ευαισθητοποιούν το παιδί για τον περίγυρο, για το περιβάλλον του, για τις ανάγκες και αναγκαιότητες των συνανθρώπων του. Η ανάπτυξη και ενίσχυση της προσοχής έχει ως συνέπεια την αναγνώριση, το σεβασμό και την εμπιστοσύνη.

Δεξιότητες στην ξένη γλώσσα

Δεν υπάρχουν προς το παρόν εμπειρικά τεκμηριωμένες απόψεις, από τις οποίες θα προέκυπταν σαφή πρότυπα για τις γλωσσικές δεξιότητες, τις οποίες πρέπει να διαθέτουν τα παιδιά στην ηλικία των δέκα ετών περίπου.

Εξαιρείται το γεγονός, ότι τα παιδιά διαθέτουν την ικανότητα να μάθουν καλά την προφορά της ξένης γλώσσας καταβάλλοντας την ανάλογη προσπάθεια.

Θεωρείται δεδομένο ότι οι γλωσσικές δεξιότητες του μικρού μαθητή αναπτύσσονται πολύ διαφορετικά στους επιμέρους τομείς δεξιοτήτων. Αυτό εξαρτάται πιθανόν από τη βαρύτητα που δίνεται στο πρόγραμμα διδασκαλίας ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία και κυρίως στα πρώτα μαθήματα στο Δημοτικό, κυρίως στην ακουστική κατανόηση και την παραγωγή προφορικού λόγου. Στο Νηπιαγωγείο και την προσχολική εκπαίδευση βρίσκονται στο επίκεντρο οι προσληπτικές δεξιότητες –δηλαδή η ακουστική κατανόηση και η κατανόηση γενικότερα. Στο Δημοτικό προστίθενται όλο και περισσότερες παραγωγικές και διαδραστικές στρατηγικές και δραστηριότητες (παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου, γλωσσική αλληλεπίδραση).

Οδηγίες:

- Ανεξάρτητα από το χρόνο έναρξης της εκμάθησης της ξένης γλώσσας, το κάθε παιδί πρέπει να έχει στο αρχικό στάδιο στη διάθεσή του χρόνο να διεργασθεί τα γλωσσικά ερεθίσματα, χωρίς να του ασκείται πίεση να μιλήσει ή να διορθώνεται με ακατάλληλο τρόπο στις προσπάθειές του να μιλήσει.
- Θα πρέπει να ενισχύσουμε την ιδιαίτερη ικανότητα του παιδιού στην προφορά στοχευμένα και με εντατικό τρόπο, κυρίως χρησιμοποιώντας αυθεντικό ακουστικό υλικό.
- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην κατάκτηση της γραφής στην ξένη γλώσσα.
- Όσα διδάσκεται το παιδί για να αναπτύξει τις δεξιότητές του στην ξένη γλώσσα, πρέπει να ανταποκρίνονται ως προς το περιεχόμενο, τη γλώσσα και τη μεθοδολογία στις παιδικές ανάγκες για επικοινωνία.

Διαπολιτισμικές δεξιότητες

Η ανάπτυξη των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων κατά την εκμάθηση ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία περιλαμβάνει αφενός το παιδαγωγικό στοιχείο της κοινωνικής συναναστροφής με τους άλλους και αφετέρου το επικοινωνιακό στοιχείο της συνεννόησης μέσω της ξένης γλώσσας. Ακόμη και σ' αυτό το πρώιμο στάδιο είναι δυνατόν και σκόπιμο να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά για διαπολιτισμικά θέματα με επιλεγμένο διδακτικό υλικό και δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα για:

- πληροφορίες για τη χώρα και τον πολιτισμό της γλώσσας-στόχου (π.χ. για γιορτές και έθιμα)

- διδακτικό υλικό στο οποίο ο «ξένος» πολιτισμός παρουσιάζεται σε αντιπαράθεση με τον δικό τους. Μέσω αυτής της αντιπαράθεσης οξύνεται η παιδική αντίληψη (π.χ. καθημερινά αντικείμενα, τέχνη).
- διδακτικό υλικό για την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης για τους ανθρώπους που προέρχονται από άλλο πολιτισμό.
- καταστάσεις που είναι κοντά στην πραγματικότητα (παιγνίδια ρόλων), μέσω των οποίων εξασκείται η ικανότητά τους να ενεργούν σε διαπολιτισμικές περιστάσεις.

Το παιδί γνωρίζει τον άλλο πολιτισμό, καθώς του παρουσιάζονται στην ξένη γλώσσα εικόνες, κείμενα ή εικονικές παραστάσεις. Βασική σημασία για τον τρόπο με τον οποίο το παιδί θα αντιληφθεί το ξένο έχει η ταυτόχρονη αντίληψη του οικείου, καθώς εντάσσοντας στο οικείο καινούργιες πληροφορίες και εντυπώσεις και συσχετίζοντάς τις μεταξύ τους, το παιδί βελτιώνει τις γνώσεις του.

Οδηγίες:

Το περιεχόμενο και οι μέθοδοι πρέπει να επιλεγούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε το παιδί να διατηρήσει την έμφυτή του περιέργεια για το καινούργιο, να τη διευρύνει και να ευαισθητοποιηθεί κατά την εκπαιδευτική διαδικασία για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται το οικείο και το ξένο.

Το διδακτικό υλικό πρέπει να είναι επιλεγμένο κατά τέτοιο τρόπο, ώστε το παιδί να μπορεί

- να ανακαλύψει στο οικείο το ξένο και στο ξένο το οικείο.
- να αποδεχθεί το ξένο ως ξένο.
- να μάθει να διαχειρίζεται τις ανασφάλειες και τους φόβους του, οι οποίοι προκύπτουν από την επαφή με το ξένο.

Μαθησιακές στρατηγικές

Ο κάθε άνθρωπος μαθαίνει, ανάλογα με τις προσωπικές του κλίσεις, με διαφορετικό τρόπο και μπορεί να αναπτύξει τις δικές του τεχνικές και στρατηγικές εκμάθησης, οι οποίες μπορούν να ληφθούν ειδικά υπόψη στο μάθημα της γλώσσας.

Όταν το παιδί μαθαίνει με όλες του τις αισθήσεις, σημαίνει ότι ενισχύει την αυτοαντίληψή του, παρατηρεί ακριβώς τον εαυτό του και τον τρόπο που μαθαίνει, ώστε να συνειδητοποιήσει πως μαθαίνει πιο αποτελεσματικά μια ξένη γλώσσα. Όταν μάθουμε στο παιδί ότι υπάρχουν ποικίλες στρατηγικές εκμάθησης, μπορεί να αναγνωρίσει τις προτιμήσεις του και να διαμορφώσει αργότερα, μόνο του, τη διαδικασία και το ρυθμό εκμάθησης που θα ακολουθήσει.

Οι μαθησιακές στρατηγικές διευκολύνουν τη γνωστική διαδικασία στην ξένη γλώσσα και επηρεάζουν προφανώς θετικά τη στάση που έχει το παιδί απέναντι στην εκμάθηση και τη χρήση της ξένης γλώσσας. Ενθαρρύνεται η εκμάθηση και άλλων ξένων γλωσσών.

Οδηγίες:

- Το περιεχόμενο του μαθήματος και οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιηθούν στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία, θα έπρεπε να επιλέγονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε το κάθε παιδί να έχει τη δυνατότητα να μάθει να παρατηρεί τον ίδιο τον εαυτό του και τον προσωπικό τρόπο με τον οποίο μαθαίνει, να αναγνωρίζει σταδιακά το μαθησιακό του στυλ και να διαπιστώνει με ποιές αισθήσεις μαθαίνει πιο γρήγορα και με μεγαλύτερη επιτυχία.
- Το παιδί πρέπει να αρχίσει νωρίς να εξασκεί βασικές στρατηγικές επικοινωνίας (π.χ. ερωτήσεις, χειρονομίες, γλώσσα του σώματος κλπ) και στρατηγικές απομνημόνευσης.
- Το παιδί πρέπει να έχει την ευκαιρία να γνωρίσει και να δοκιμάσει βασικές τεχνικές, με τις οποίες σταδιακά θα μπορεί να μαθαίνει αυτόνομα.

Αναγνωστική δεξιότητα

Η αναγνωστική δεξιότητα δεν πρέπει να ταυίζεται με την ικανότητα ανάγνωσης. Το παιδί πρέπει να αναπτύξει αναγνωστική δεξιότητα ήδη από το σπίτι, πολύ πριν αρχίσει συνειδητά να αποκτά

την ικανότητα ανάγνωσης. Όταν το παιδί ακούει να του διαβάζουμε παραμύθια και ιστορίες, να «διαβάζουμε» μαζί και να συζητάμε για βιβλία με εικόνες, τότε εξοικειώνεται με την ανάγνωση και τη γραφή, μαθαίνει να χαίρεται και να ενδιαφέρεται για το διάβασμα και προετοιμάζεται να γίνει στο μέλλον ανεξάρτητος αναγνώστης.

Όσο πιο συχνά έρχεται στο περιβάλλον του σε επαφή με τη γραφή, τόσο πιο εύκολα καταλαβαίνει τη χρησιμότητά της. Ως εκ τούτου, συνιστάται, το παιδί να έρχεται διαρκώς σε επαφή με γραπτά κείμενα από πολύ νωρίς, για παράδειγμα απ' το Νηπιαγωγείο.

Στο μάθημα της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία μπορούμε να εξελίξουμε αυτή τη διαδικασία. Όταν διαβάζουμε στα παιδιά σύντομα κείμενα, στόχος μας δεν είναι μόνο να κατανοήσουν το περιεχόμενο, αλλά να αναπτύξουν μια αίσθηση για στοιχεία αγωνίας ή να ανακαλύψουν τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων τύπων κειμένων («μια φορά κι έναν καιρό...»).

Για την ευκολότερη εκμάθηση ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία, αποτελεί πλεονέκτημα ένα περιβάλλον στο οποίο:

- οι άνθρωποι, π.χ. γονείς ή μεγαλύτερα αδέρφια, αποτελούν για τα παιδιά πρότυπο αναγνώστη
- υπάρχει μεγάλη ποικιλία γραπτού υλικού, στο οποίο το παιδί έχει ελεύθερη πρόσβαση
- υπάρχουν βιβλία που διαβάζονται μεγαλόφωνα ή στα οποία το παιδί μπορεί να ανακαλύψει μόνο του πράγματα
- υπάρχουν γωνιές για διάβασμα και γράψιμο στο σχολείο, π.χ. στο προσχολικό εκπαιδευτικό ίδρυμα και στο Δημοτικό
- ενήλικες απαντούν, όταν παρίσταται ανάγκη, στις ερωτήσεις του παιδιού και το υποστηρίζουν έτσι στην εκμάθηση της ανάγνωσης.

Οδηγίες

- Πριν αρχίσουν τα παιδιά να ασχολούνται πιο συστηματικά με τη γραφή της ξένης γλώσσας, θα πρέπει να έχουν εξοικειωθεί με τη γραφή της μητρικής τους γλώσσας.
- Το περιβάλλον διαβίωσης του παιδιού θα έπρεπε να του παρέχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη πρόσβαση στη γραφή, ώστε το παιδί να αναπτύξει νωρίς περιέργεια για τα βιβλία (κ.α.) και γενικότερο ενδιαφέρον για την ανάγνωση.

Πηγές

⁽¹⁾ Βλ. για παραδ. Zarate (1997); Krumm (2003); House (2008)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΞΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΜΙΚΡΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η επιλογή της διδακτέας ύλης, σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο και τη γλώσσα, γίνεται με βάση τα ενδιαφέροντα του παιδιού και το ψυχολογικό στάδιο της γνωστικής του ανάπτυξης. Το περιεχόμενο πρέπει να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα του παιδιού και να τα διευρύνει, να το αγγίζει και να το εμπλέκει συναισθηματικά, να βελτιώνει τη φαντασία και τη δημιουργικότητά του και να του αρέσει.

Το περιεχόμενο του μαθήματος της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία συμπληρώνει και διαφοροποιεί την εικόνα που το παιδί διαμορφώνει ή έχει ήδη διαμορφώσει για τον κόσμο στη μητρική του γλώσσα. Ακολουθεί μια σημασιολογική και πραγματιστική πρόοδο και δεν λαμβάνει ως επί το πλείστον υπόψη του τη γραμματική πρόοδο. Το περιεχόμενο πρέπει να διδάσκεται, όσο αυτό είναι δυνατόν, με τη βοήθεια αυθεντικού υλικού. Συνιστώνται απλοί τύποι κειμένων όπως π.χ. ποιήματα με ομοιοκαταληξία, τραγούδια, παροιμίες, παραμύθια, ιστορίες. Σε μη-αυθεντικά κείμενα, τα οποία έχουν γραφεί ειδικά για το μάθημα, πρέπει να χρησιμοποιείται αυθεντική γλώσσα, αυτά να προσομοιάζουν σε αυθεντικούς τύπους κειμένων και να περιέχουν διαλόγους και διηγήσεις.

Για να μπορέσουν να αναπτυχθούν οι γλωσσικές δεξιότητες στην ακουστική κατανόηση, την παραγωγή προφορική λόγου, την κατανόηση κειμένου, την παραγωγή γραπτού λόγου και την ικανότητα για επικοινωνιακή δράση στην καθημερινή ζωή, οι μικροί μαθητές χρειάζονται λεξιλόγιο και γλωσσικές δομές που ταιριάζουν στο περιβάλλον διαβίωσής τους. Τα διδακτικά προγράμματα δεν θα έπρεπε να περιέχουν μόνο επιλεγμένα θέματα, αλλά και τις δομές που πρέπει να μάθει το παιδί στα πλαίσια του συγκεκριμένου θέματος, οι οποίες πρέπει να περιέχονται σε εικονογραφημένα βιβλία και εγχειρίδια.

Η εξάσκηση της προφοράς πρέπει να αποτελεί βασικό στοιχείο του διδακτικού προγράμματος. Για το σκοπό αυτό ενδείκνυνται ιδιαίτερα ακουστικά και οπτικοακουστικά μέσα με μαγνητοσκοπημένα κείμενα, τα οποία εκφωνούνται από αυτόχθονες ομιλητές. Παραγλωσσικά στοιχεία, όπως χειρονομίες και γλώσσα του σώματος, αλλά και άλλα γλωσσικά μέσα τα οποία έχουν άμεση σχέση με την κοινωνική και πολιτιστική διάσταση της χρήσης της γλώσσας-στόχου (τρόποι χαιρετισμού, προσφωνήσεις, τύποι ευγενείας κ.α.), αποτελούν επίσης ουσιαστικό στοιχείο της διδακτέας ύλης του μαθήματος της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

Το περιεχόμενο στο οποίο βασίζεται το πρόγραμμα διδασκαλίας της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία, θα έπρεπε για παράδειγμα να περιλαμβάνει τα παρακάτω γενικά θέματα και να εισάγει το μαθητή συνειδητά στο ανάλογο λεξιλόγιο. Τα παρακάτω θέματα θα έπρεπε να εντάσσονται σε επικοινωνιακό πλαίσιο.

Θέματα και καταστάσεις

- **Η καθημερινότητα και ο κόσμος του παιδιού:**
Το παιδί σε διάφορα πλαίσια, π.χ. εγώ και η οικογένειά μου/οι φίλοι μου, το νηπιαγωγείο/σχολείο, παιγνίδι, χόμπι, αθλητισμός, ζώα, ταξίδια, εποχές του έτους/καιρός, φαγητά και ποτά, σώμα/υγεία, ένδυση, γιορτές και έθιμα, προστασία του περιβάλλοντος/διαρκής επαφή με το περιβάλλον κ.α.
- **Γενικές γνώσεις:**
Οι μαθητές αποκτούν νέες εμπειρίες και γνώσεις για τους ανθρώπους και το περιβάλλον.
- **Διαπολιτισμική προσέγγιση και ανθρωπογεωγραφία:**
Μαθαίνω για την καθημερινότητα/τις συνήθειες και τα έθιμα που επικρατούν στη χώρα της γλώσσας-στόχου με παραδείγματα και τα συγκρίνω με το δικό μου περιβάλλον διαβίωσης.

Λεξιλόγιο

- Στα πλαίσια των παραπάνω θεμάτων και καταστάσεων τα παιδιά πρέπει να μάθουν όσο το δυνατόν περισσότερα είδη λέξεων από το κατάλληλο για την ηλικία τους λεξιλόγιο.

Κατά την επιλογή ασκήσεων προφοράς και γλωσσικών δομών πρέπει να ληφθούν υπόψη τα παρακάτω:

Προφορά

- Από νωρίς πρέπει να δοθεί έμφαση στη σωστή προφορά και τον τονισμό.
- Πρέπει να βοηθήσουμε το μικρό μαθητή να συνειδητοποιήσει τις διαφορές μεταξύ της μητρικής και της ξένης γλώσσας.
- Για την εξάσκηση της προφοράς πρέπει να χρησιμοποιούνται τόσο ακουστικές ασκήσεις όσο και ασκήσεις ομιλίας

Γλωσσικές δομές και χρήση της γλώσσας

- Οι επικοινωνιακές προσπάθειες πρέπει να γίνονται με τη χρήση απλών συντακτικών δομών (ως επί το πλείστον κύριες προτάσεις), κυρίως όταν πρόκειται για την παραγωγή λόγου στην απευθείας προφορική επικοινωνία. Σε κείμενα κατανόησης προφορικού και γραπτού λόγου μπορούν να χρησιμοποιηθούν σταδιακά και πιο σύνθετες δομές για τη βελτίωση της πρόσληψης και κατανόησης της γλώσσας.
- Η διδασκαλία κάποιων γλωσσικών κανόνων και η μερική παρουσίαση της γλωσσικής νομοτέλειας, μπορούν να κάνουν πιο κατανοητό το μάθημα της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία και να βοηθήσουν το παιδί να ευαισθητοποιηθεί και να προβληματισθεί για τη γλώσσα. Αυτό όμως δεν πρέπει να συγχέεται με το μάθημα της γραμματικής, αλλά να προκύπτει αβίαστα χάριν της επικοινωνίας και του περιεχομένου. Στερεότυπες ασκήσεις, επαγωγική εισαγωγή κανόνων της γραμματικής και χρήση μεταγλωσσικών όρων δεν ανταποκρίνονται σε καμία περίπτωση στο νοητικό επίπεδο παιδιών από τεσσάρων έως δέκα ετών περίπου και δεν οδηγούν στον επιθυμητό στόχο της επικοινωνιακής χρήσης της γλώσσας.

Ουσιαστική είναι η χρήση εξωγλωσσικών και παραγλωσσικών μέσων στη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία, καθότι αυτά αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της άμεσης επικοινωνίας:

Μη-λεκτικά μέσα επικοινωνίας

- Στην επικοινωνία πρέπει να χρησιμοποιούνται πρακτικές ενέργειες (δείχνω κάτι, μιμούμαι μια πράξη κ.α.), αλλά αυτές να συνοδεύονται από ανάλογα εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία (χειρονομίες, μίμηση, στάση του σώματος, σωματική και οπτική επαφή κ.α.). Τα παραγλωσσικά μέσα μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην επιτυχία ή αποτυχία της επικοινωνίας, καθώς αυτά είναι γνωστά στο παιδί.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ

Βασικές αρχές για τους μαθησιακούς στόχους και το περιεχόμενο του μαθήματος

Κατά τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η συνολική προσωπικότητα του παιδιού και οι βασικές του ανάγκες. Εκτός από τις φάσεις της εντατικής ενασχόλησης με την καινούργια γλώσσα και τον πολιτισμό, θα πρέπει να υπάρχουν και φάσεις «ηρεμίας», ώστε το παιδί να έχει τη δυνατότητα να σκεφτεί, να συγκεντρωθεί και να εκτονωθεί με την κίνηση.

Οι βασικές αρχές που παρατίθενται παρακάτω αφορούν σε παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν τη διαδικασία του μαθήματος και αναφέρονται ως εκ τούτου σε θέματα που θίγονται σε προηγούμενα κεφάλαια. Η κάθε μια από τις αρχές αυτές ξεχωριστά έχει την ίδια μεγάλη σημασία για την επιτυχή εκμάθηση ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία.

- Το παιδί πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας.
- Ο εκπαιδευτικός ή ο διδάσκοντας οφείλει να γνωρίζει και να λαμβάνει υπόψη του τις σωματικές και αισθητηριακές μαθησιακές ανάγκες του κάθε παιδιού και να υποστηρίζει, στα πλαίσια του προγράμματος της ξένης γλώσσας, τις συναισθηματικές, κοινωνικές και κινητικές του ικανότητες.
- Στόχοι, θέματα, περιεχόμενο και μέθοδοι διδασκαλίας πρέπει να επιλέγονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να συνδέονται με τον κόσμο και τις εμπειρίες του παιδιού. Πρέπει να έχουν άμεση σημασία και εφαρμογή στην καθημερινότητα του παιδιού.
- Στο επίκεντρο της μάθησης –κυρίως στις αρχικές φάσεις και ανάλογα πάντα με το επίπεδο ανάπτυξης του παιδιού – βρίσκεται η γλώσσα που ακούγεται και ομιλείται.
- Στην προσχολική εκπαίδευση και στα πρώτα χρόνια του Δημοτικού, τα παιδιά πρέπει σταδιακά και με μικρά βήματα να μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν. Η πρόσληψη έχει μεγαλύτερη σημασία από την παραγωγή, η κατανόηση από την ομιλία, η ομιλία από τη γραφή. Δεν έχει σημασία για τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τις γλωσσικές δομές – τουλάχιστον όχι σε μεγάλο βαθμό.
- Η εκμάθηση της ξένης γλώσσας ευνοείται αν η ακολουθούμενη πορεία είναι σπειροειδής.
- Προγράμματα, στα οποία η εκμάθηση της γλώσσας συνδέεται με το περιεχόμενο, δίνουν τη δυνατότητα για πιο ανοικτές μορφές διδασκαλίας, π.χ. θεματική διδασκαλία.

Βασικές αρχές για την αλληλεπίδραση στην ομάδα διδασκομένων

- Τα παιδιά πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την προσωπική πρόοδο που κάνει το κάθε παιδί μέσα σε μια ομάδα και να αναπτύσσουν αλληλοσεβασμό.
- Τα παιδιά πρέπει να έχουν το δικαίωμα να συναποφασίζουν για το είδος των ασκήσεων στο μάθημα.
- Πρέπει να υποστηρίζει το ένα το άλλο, όταν επικοινωνούν στα πλαίσια μιας ομάδας

Βασικές αρχές της διδακτικής διαδικασίας

- Οι μικροί διδασκόμενοι πρέπει να μαθαίνουν με παιγνιώδη τρόπο και οι μέθοδοι διδασκαλίας να αποσκοπούν στην ανάπτυξη της εκφραστικής πρωτοβουλίας και αυτενέργειας.
- Οι μικροί μαθητές πρέπει να μαθαίνουν κανόνες και συσχετισμούς με παραδείγματα, να μιμούνται και ενδεχομένως να ανακαλύπτουν μόνοι τους (επαγωγική μάθηση).
- Κατά τη διάρκεια των διαφόρων φάσεων του μαθήματος πρέπει να χρησιμοποιούνται όσο το δυνατόν περισσότεροι δίαυλοι εκμάθησης, ώστε να καλύπτονται με ιδανικό τρόπο οι ανάγκες κάθε μαθησιακού τύπου (πολυ-αισθητηριακή /ολιστική μάθηση με την ακοή, την όραση, την αφή, την όσφρηση, την ανάγνωση, την κίνηση, την ομιλία, τη γραφή, τη ζωγραφική).
- Η μαθησιακή διαδικασία πρέπει να γίνεται ευκολότερη με παραδείγματα και εικονικές αναπαραστάσεις. Ασκήσεις με μικρή κλιμάκωση δυσκολίας και εσωτερική διαφοροποίηση βοηθούν στην κατανόηση και στην εφαρμογή στην πράξη.
- Με τη συχνή εναλλαγή διαφόρων μορφών εργασίας (ατομική, κατά ζεύγη, σε μικρές ή μεγάλες ομάδες) και τύπων διδασκαλίας (σταθμοί μάθησης, εκπαιδευτικά σενάρια, σχέδια εργασίας) διασφαλίζεται μεγάλη ποικιλία και έτσι τονώνεται το ενδιαφέρον και η συγκέντρωση.
- Οι διάφορες μέθοδοι (ολική φυσική απόκριση, αφηγηματική προσέγγιση κλπ.) πρέπει να εφαρμόζονται σε συνάρτηση με τους στόχους και το περιεχόμενο και να συνδυάζονται μεταξύ τους, αν το επιτρέπουν οι συνθήκες διδασκαλίας.
- Το παιδί δεν πρέπει να πιέζεται να μιλήσει στο μάθημα ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία, αλλά κατ' αρχήν ν' ακούει, να καταλαβαίνει, να προσλαμβάνει και να αντιδρά, συχνά μετά αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, μιμούμενο για παράδειγμα μεμονωμένες λέξεις της ξένης γλώσσας ή και ενσωματώνοντάς τες σε προτάσεις που σχηματίζει στη μητρική γλώσσα.
- Ο εκπαιδευτικός ή διδάσκοντας χρησιμοποιεί στο μάθημα, όσο αυτό είναι δυνατόν, αποκλειστικά και μόνο την ξένη γλώσσα, δείχνει όμως ότι καταλαβαίνει τα παιδιά όταν μιλούν στη μητρική τους γλώσσα. Ως η βασικότερη αρχή στο μάθημα της ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία θεωρείται με βεβαιότητα η εξής: Όσο το δυνατόν περισσότερη ξένη γλώσσα και όσο το δυνατόν λιγότερη μητρική γλώσσα.
- Ο διδάσκοντας πρέπει να γνωρίζει επακριβώς το επίπεδο γλωσσομάθειας των μαθητών του, να λαμβάνει υπόψη του την προσωπική τους πολυγλωσσία ή τις συνολικές γλωσσικές γνώσεις του καθενός και να τις χρησιμοποιεί, όσο αυτό είναι δυνατόν, στο μάθημα. Όποτε του δίνεται η ευκαιρία, μπορεί περιστασιακά να υποδεικνύει με απλό τρόπο στο παιδί τις αναλογίες ή τις διαφορές με τη μητρική γλώσσα ή και με άλλες γλώσσες τις οποίες αυτό ακούει στο περιβάλλον του, ώστε να αποκτήσει γλωσσική συνείδηση.
- Ο διδάσκοντας θα πρέπει αμέσως να ενημερώνει για την επιτυχή συμμετοχή του κάθε διδασκόμενου στο μάθημα. Ιδιαίτερα ενθαρρυντικά είναι τα θετικά σχόλια.
- Τα λάθη είναι φυσιολογική συνέπεια της προσπάθειας να βελτιώσουμε τις γλωσσικές μας γνώσεις και τα επεξεργαζόμαστε με διάφορες στρατηγικές ανατροφοδότησης. Δεν επιτρέπεται να ανακόπτονται προσπάθειες παραγωγής προφορικού λόγου με διορθώσεις.

Βασικές αρχές για το μαθησιακό περιβάλλον και τον τόπο μάθησης

- Ο διδάσκοντας φροντίζει να επικρατεί στην αίθουσα χαλαρή, φιλική προς τα παιδιά ατμόσφαιρα, η οποία παρέχει ταυτόχρονα κίνητρα και προκλήσεις και ενισχύει την προθυμία για συμμετοχή.
- Το μάθημα της ξένης γλώσσας γίνεται, όσο αυτό είναι δυνατόν, στο ίδιο, σταθερό μαθησιακό περιβάλλον, π.χ. πάντα στην ίδια αίθουσα ή στην ίδια γωνιά, ώστε να διασφαλίζονται κατ' αυτό τον τρόπο οι χωρικές προϋποθέσεις για την αύξηση της προσοχής και της συγκέντρωσης των παιδιών.
- Ο χώρος διδασκαλίας πρέπει να είναι έτσι εξοπλισμένος, ώστε να υπάρχει εύκολη πρόσβαση στο απαραίτητο υλικό και στα όργανα και να είναι εύκολος ο χειρισμός τους,

ώστε να μην ανακόπτεται η ροή του μαθήματος και να μην δημιουργείται ούτε στα παιδιά ούτε στον εκπαιδευτικό ή διδάσκοντα περιττό στρες ή ανησυχία.

- Σαφείς δομές, π.χ. στο χρονικό προγραμματισμό, σε συγκεκριμένα τελετουργικά ή τη διάταξη των καθισμάτων, στα οποία π.χ. μπορεί να γραφούν τα ονόματα ή να καθορισθούν έτσι ώστε να γίνουν συνήθεια, αυτοματοποιούν τη γνωστική διαδικασία και ανταποκρίνονται στην παιδική ανάγκη για οργανωμένες διαδικασίες.

Βασικές αρχές για το διδακτικό υλικό και τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας

- Τα εποπτικά μέσα (κυρίως τα μέσα νέας τεχνολογίας) πρέπει να χρησιμοποιούνται στοχευμένα, κατόπιν καλής μελέτης και μόνο για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.
- Με τη χρήση αυθεντικών μέσων και υλικού (ποιήματα με ομοιοκαταληξία, τραγούδια, ιστορίες, παιδικά βιβλία, εικονογραφικό υλικό, τηλεοπτικά προγράμματα, ταινίες) επιτυγχάνεται ο συνδυασμός του γλωσσικού και πολιτιστικού περιεχομένου του μαθήματος.
- Το διδακτικό υλικό δεν πρέπει να έχει μόνο γλωσσικό και πολιτιστικό περιεχόμενο, αλλά να δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να αντιληφθούν με πρακτικό τρόπο το περιβάλλον.

ΟΔΗΓΙΑ :

Για να είμαστε σε θέση να παρακολουθήσουμε τη συνολική ανάπτυξη του παιδιού κατά την εκμάθηση της ξένης γλώσσας, πρέπει να λάβουμε ανάλογα υπόψη μας τις παραπάνω βασικές αρχές της μεθοδολογίας-διδασκαλίας.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Τα οπτικοακουστικά μέσα έχουν εισβάλλει σήμερα και στο παιδικό περιβάλλον. Στη Γερμανία, σύμφωνα με μια έρευνα, η τηλεόραση αποτελεί το πιο προσφιλέ μέσο και χρησιμοποιείται πολύ περισσότερο απ' ό τι οι μαγνητοσκοπημένες κασέτες και τα εικονογραφημένα βιβλία ⁽¹⁾. Τα οπτικοακουστικά μέσα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παιδικού κόσμου και η διεργασία των όσων βλέπουν ή ακούν αποτελεί σημαντικό τμήμα των βιωματικών εμπειριών του μικρού παιδιού. Τα οπτικοακουστικά μέσα θα έπρεπε ως εκ τούτου να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση και μόρφωση των μικρών παιδιών, μακριά από κριτικές συζητήσεις ως προς τη χρησιμότητά τους.

Η σκοπιμότητα της χρήσης των οπτικοακουστικών μέσων εξαρτάται από την ποιότητά τους, την κατάλληλη παιδαγωγική τους ενσωμάτωση και την προσωπική υποστήριξη τους από γονείς, εκπαιδευτικούς ή διδάσκοντες. Αν τα οπτικοακουστικά μέσα χρησιμοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο για παιδιά, μπορούν να επηρεάσουν θετικά τη μαθησιακή διαδικασία. Προσφέρουν εναλλαγή στις δραστηριότητες του μαθήματος, καθιστούν δυνατή την πολυαισθητηριακή μάθηση και παρέχουν μια προσωπική πρόσβαση στο διδασκόμενο. Μπορούν να χρησιμεύσουν επίσης στη βελτίωση της συγκέντρωσης της προσοχής και της μνήμης.

Στο πρόγραμμα ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία τα οπτικοακουστικά μέσα – δηλαδή όλα τα πιθανά παιγνίδια και διδακτικό υλικό, όπως και τα ηλεκτρονικά μέσα – μεταφέρουν το περιεχόμενο του μαθήματος με διαφορετικό τρόπο. Τα οπτικοακουστικά μέσα μπορούν να εισαγάγουν, να συνοδεύσουν, να υποστηρίξουν, να εμβαθύνουν, με τη δυνατότητα της επανάληψης μαθησιακές διαδικασίες, αλλά επίσης να διασφαλίσουν και να πιστοποιήσουν αποτελέσματα. Ανεξέλεγκτη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων μπορεί αντιθέτως να ανακόψει και να εμποδίσει τη μάθηση.

Στο μάθημα με παιδιά χρησιμοποιούνται κατά προτίμηση πραγματικά αντικείμενα από το άμεσο περιβάλλον και τη φύση, παιγνίδια, μαριονέτες, επιτραπέζια και άλλα παιγνίδια. Στα έντυπα μέσα που χρησιμοποιούνται πιο συχνά συγκαταλέγονται οι καρτέλες με εικόνες και λέξεις, τα εικονογραφημένα βιβλία, τα εγχειρίδια, τα περιοδικά, αλλά και οι διαφάνειες, τα πόστερ ή οι αφίσες. Επιπλέον πρέπει να αναφερθούν τα οπτικοακουστικά μέσα τα οποία απαιτούν τεχνική υποστήριξη όπως ηχογραφημένα κείμενα, φωτογραφίες και ταινίες, CD-ROM, Διαδίκτυο και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Ψηφιακή επεξεργασία της φωτογραφίας, ηλεκτρονικές μορφές επικοινωνίας ή βοηθητικά μέσα, όπως οι διαδραστικοί πίνακες, ασκούν μεγάλη γοητεία στα παιδιά, τους προσφέρουν χρήσιμες γνώσεις ήδη από πολύ νωρίς και τους παρέχουν κίνητρα εκμάθησης.

Τα παιδιά είναι απόλυτα εξοικειωμένα με τα οπτικοακουστικά μέσα και τους αρέσει να τα χειρίζονται μόνα τους και πολύ ανεξάρτητα. Μόνο μέσω συγκεκριμένων εμπειριών με τα οπτικοακουστικά μέσα μπορούν να αποκτήσουν πραγματικές δεξιότητες. Ειδικό διδακτικό προσωπικό και καθηγητές ξένων γλωσσών χρησιμοποιούν αυθεντικά, αλλά και προσαρμοσμένα ή ειδικά σχεδιασμένα για το μάθημα υλικά και μέσα. Όταν πρόκειται για προσαρμοσμένα μέσα ή διδακτικό υλικό επεξεργασμένο για το μάθημα,

συνιστάται να γίνονται όσο το δυνατόν λιγότερες τροποποιήσεις, ώστε το περιεχόμενο και η μορφή τους να διατηρούν τον αυθεντικό τους χαρακτήρα, παρά την απλοποίηση για τους σκοπούς του μαθήματος.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

- Η επιλογή και η χρήση παραδοσιακών και νέων οπτικοακουστικών μέσων πρέπει να γίνεται με βάση τους στόχους, το περιεχόμενο και τις αρχές μεθοδολογίας/διδακτικής της εκμάθησης ξένων γλωσσών σε μικρή ηλικία.
- Ανεξάρτητα από το είδος τους, τα οπτικοακουστικά μέσα πρέπει να χρησιμοποιούνται με μέτρο και κατόπιν καλής μελέτης. Πρέπει να υποστηρίζουν και να εμπλουτίζουν τη γνωστική διαδικασία και να μην γίνονται αυτοσκοπός.
- Η χρήση των οπτικοακουστικών μέσων προωθεί τη διαδικασία εκμάθησης ξένων γλωσσών, βοηθά τα παιδιά να εξοικειωθούν με αυτά και να αποκτήσουν τις ανάλογες δεξιότητες. Η χρήση όμως των μέσων από τα παιδιά πρέπει να γίνεται υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών και των διδασκόντων, ώστε να κατανοήσουν τη χρησιμότητά τους και να μάθουν να εκτιμούν ποιό νόημα έχουν τα συγκεκριμένα μέσα γι' αυτά προσωπικά.
- Εκπαιδευτικοί και διδάσκοντες πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τις ήδη υπάρχουσες εμπειρίες των παιδιών με τα οπτικοακουστικά μέσα που μεταφέρουν στο μάθημα (παίζοντας ρόλους, προσπαθώντας να διεργασθούν βιώματα και εμπειρίες, ανταλλάσσοντας απόψεις και πληροφορίες μεταξύ τους για τηλεοπτικές εκπομπές κ.α.), να αναφερθούν σ' αυτές και να τις χρησιμοποιήσουν για να κατανοήσουν καλύτερα τη γνωστική διαδικασία των παιδιών.
- Στα παιδιά αρέσει να αναλαμβάνουν δράση και πρέπει να τα βοηθήσουμε να χρησιμοποιούν ενεργά τα οπτικοακουστικά μέσα.

Πηγές

^[1] Feierabend / Mohr (2004)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Αν οι εκπαιδευτικοί και διδάσκοντες θέλουν να κάνουν υπεύθυνα τη δουλειά τους, τότε πρέπει να παρακολουθούν τις γνωστικές διαδικασίες της εκμάθησης ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία, να τις τεκμηριώνουν και να προβληματίζονται διαρκώς γι' αυτές. Έτσι θα αναγνωρίζουν τις ιδιαίτερες κλίσεις και τα ενδιαφέροντα του κάθε παιδιού και θα τα βοηθούν να τα αναπτύξουν. Αλλά και οι γονείς και κυρίως τα ίδια τα παιδιά πρέπει να ασχολούνται όσο το δυνατόν πιο συνειδητά με την ξένη γλώσσα, ώστε σιγά-σιγά να είναι σε θέση να κατευθύνουν τη διαδικασία εκμάθησης μόνα τους και να τη χρησιμοποιούν για τους προσωπικούς τους σκοπούς.

Κατά κανόνα ο εκπαιδευτικός ή ο διδάσκοντας παρακολουθεί διαρκώς και τεκμηριώνει τη μαθησιακή διαδικασία του παιδιού ή το παιδί μαθαίνει όλο και περισσότερο να αξιολογεί τις επιδόσεις του μόνο του.

Στην πρώτη περίπτωση τα παιδιά ενημερώνονται για το γλωσσικό τους επίπεδο και δέχονται υποδείξεις πως να το βελτιώσουν. Η συνομιλία με το διδάσκοντα, η αίσθηση ότι αναγνωρίζονται και επιβραβεύονται ακόμη και οι μικρές επιτυχίες, τους παρέχουν κίνητρα να συνεχίσουν να μαθαίνουν. Υπάρχουν τεκμηριωμένες απόψεις για τις γνωστικές στρατηγικές που ευνοούν ιδιαίτερα τη διαδικασία εκμάθησης της γλώσσας.

Από την άλλη πλευρά, όταν τα παιδιά μαθαίνουν να παρατηρούν τον εαυτό τους, διεργάζονται συνειδητά τη διαδικασία εκμάθησης και μαθαίνουν σταδιακά να την καθορίζουν μόνα τους. Μια τέτοια διαπίστωση του επιπέδου γλωσσομάθειας ενισχύει την αυτοπεποίθηση και βοηθά στην ανάπτυξη της προσωπικότητας.

Οι διδάσκοντες, αξιολογώντας τα αποτελέσματα, βλέπουν την επιτυχία αλλά και την αποτυχία της μεθοδολογίας-διδασκτικής που εφαρμόζουν στην πράξη. Επιμέρους γραπτά και ασκήσεις του παιδιού δείχνουν τη γλωσσική και κοινωνική του ανάπτυξη. Ο σχεδιασμός του μαθήματος και η υλοποίησή του μπορούν να καθορισθούν σε μεγάλο βαθμό από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης.

Ο προσδιορισμός του επιπέδου γνώσεων μέσω της αυτοαξιολόγησης δίνει και στους γονείς πληροφορίες για τη μαθησιακή πρόοδο του παιδιού τους και μάλιστα από την οπτική γωνία του παιδιού. Έτσι τους είναι ευκολότερο να αποδεχθούν και να υποστηρίξουν και την άποψη του διδάσκοντος. Ημερολόγια προόδου τα οποία συμπληρώνουν τα παιδιά στο σπίτι και διακοσμούν για παράδειγμα με φωτογραφίες ή σκίτσα της οικογένειας ή του σπιτιού τους, δίνουν στο παιδί και στους γονείς τη δυνατότητα να γνωστοποιήσουν με διακριτικό τρόπο τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα. Από την άλλη πλευρά δίνουν στο διδάσκοντα έμμεσα πληροφορίες για το περιβάλλον του παιδιού, γεγονός που διευκολύνει την ελεύθερη συντροφική συναναστροφή.

Αν η διαδικασία μάθησης τεκμηριωθεί από την αρχή όσο το δυνατόν λεπτομερέστερα, τότε αποφεύγεται και κατά τη μετάβαση στην επόμενη βαθμίδα εκπαίδευσης η κατάταξη σε λάθος επίπεδο.

Κατά το σχεδιασμό του μαθήματος μπορεί ο διδάσκοντας να συνθέσει κατά τέτοιο

τρόπο τις ομάδες, ώστε να αποφευχθούν οι διαφορετικές επιδόσεις και το διαφορετικό επίπεδο γνώσεων των μαθητών.

Η αξιολόγηση λοιπόν αποσκοπεί στην καταγραφή και παρακολούθηση όλων των σταδίων της μαθησιακής πορείας. Για την περαιτέρω μαθησιακή πορεία όμως δεν έχουν τόση σημασία μόνο τα αποτελέσματα στο τέλος συγκεκριμένων χρονικών διαστημάτων, αλλά κυρίως οι προσωπικές επιδόσεις και προσπάθειες που καταβάλλει ο διδασκόμενος.

Οι μέθοδοι για τη διαπίστωση της μαθησιακής προόδου δεν πρέπει να διαφέρουν από τις συνηθισμένες δραστηριότητες και ασκήσεις, οι οποίες είναι οικείες στα παιδιά. Ο προσδιορισμός του επιπέδου γνώσεων από τους διδάσκοντες όπως και η αυτοαξιολόγηση και αυτογνωσία των παιδιών, δεν αποσκοπούν στον έλεγχο και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να προκαλούν φόβο και άγχος. Στην προσχολική εκπαίδευση και στα πρώτα χρόνια του Δημοτικού είναι σκόπιμο να μην βαθμολογούμε καθόλου και να περιοριζόμαστε σε λεκτική αξιολόγηση, περιγραφή της συμπεριφοράς κατά τη διαδικασία εκμάθησης και να διαπιστώνουμε έτσι την ανάπτυξη των δεξιοτήτων. Ακόμη και μια διακριτική μέτρηση της επίδοσης ή και αξιολόγηση μπορεί να ανακόψει τη χαρά της μάθησης και το κίνητρο για συνέχιση.

Στο Νηπιαγωγείο, την προσχολική εκπαίδευση και στην αρχή του Δημοτικού ο βαθμός κατανόησης του παιδιού μπορεί να αξιολογείται, ζητώντας του να αντιδράσει (με χειρονομίες, γλώσσα του σώματος, κινήσεις, ζωγραφίζοντας κ.α.) σε αυτά που του διηγούμαστε ή του διαβάζουμε. Αργότερα μπορούμε να επεκταθούμε και σε άλλες δεξιότητες για να διαπιστώσουμε το γνωστικό του επίπεδο. Βέβαια θα πρέπει πάντα να αποφεύγουμε συστηματικά τις απλές ερωτήσεις και να βρίσκουμε έναν όσο το δυνατόν πιο δημιουργικό τρόπο να διαπιστώνουμε το γνωστικό του επίπεδο και πιθανόν να αξιολογούμε την επίδοσή του, ώστε η μαθησιακή διαδικασία να μην καταντάει ένας απλός έλεγχος.

Το Portfolio (Χαρτοφυλάκιο) Γλωσσών είναι ένα όργανο για τη διαπίστωση του γνωστικού επιπέδου και τεκμηριώνει τόσο τη διαδικασία εκμάθησης της γλώσσας όσο και τις εμπειρίες των παιδιών. Η εφαρμογή του προϋποθέτει μια σταδιακή ανάπτυξη της ικανότητας του παιδιού για αυτοπαρατήρηση και αυτοαξιολόγηση η οποία ενεργοποιείται από τον διδάσκοντα.

Με πρωτοβουλία του Συμβουλίου της Ευρώπης σχεδιάσθηκαν και θεσπίσθηκαν επίσημα «Ευρωπαϊκά Portfolio Γλωσσών» ειδικά για την κάθε χώρα. Ένα τέτοιο Portfolio αποτελείται από τρία μέρη: το Γλωσσικό Βιογραφικό, το Φάκελο και το Διαβατήριο Γλωσσών. Τέτοιους χαρτοφυλάκια μπορούμε να δημιουργήσουμε για τα παιδιά από μικρή ηλικία.

- Στο «Γλωσσικό Βιογραφικό» καταγράφονται οι προσωπικές διαδικασίες που ακολουθούνται στην εκμάθηση της ξένης γλώσσας και περιγράφονται οι γλωσσικές και διαπολιτισμικές εμπειρίες του μαθητή. Σ' αυτό περιλαμβάνονται επίσης οι στήλες αυτοαξιολόγησης του μαθητή, με στόχο τον προσδιορισμό του προσωπικού του επιπέδου γνώσεων και προκαθορισμένοι μαθησιακοί στόχοι, ώστε να μπορέσει να διαμορφώσει το δικό του, προσωπικό, τρόπο εκμάθησης και να αναπτύξει τις κατάλληλες γι' αυτόν μεθόδους κ.α.
- Στο «Φάκελο» ο μαθητής επιλέγει και καταχωρεί στοιχεία που απεικονίζουν τις εμπειρικο-βιωματικές γλωσσικές του γνώσεις (εικόνες, εκθέσεις, ποιήματα, CD, αφίσες κ.α.)^[1].

- Το «Διαβατήριο Γλωσσών» παρουσιάζει μια γενική εικόνα των γλωσσικών γνώσεων του μαθητή, καθώς εκεί καταγράφονται οι γλωσσικές του δεξιότητες που αντιστοιχούν στα επίπεδα δεξιοτήτων. Το Διαβατήριο Γλωσσών συμπληρώνεται από το διδάσκοντα.
- Ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα, τα τρία μέρη πρέπει να συμπληρώνονται με διαφορετικό ρυθμό. Στο Νηπιαγωγείο χρησιμοποιείται κυρίως ο Φάκελος ως μέσο διάγνωσης της μαθησιακής προόδου. Στο Δημοτικό τα παιδιά μαθαίνουν σιγά-σιγά να συμπληρώνουν το Γλωσσικό τους βιογραφικό ^[2].

Εκτός από την αυτοαξιολόγηση, το Portfolio δίνει τη δυνατότητα και σε άλλα πρόσωπα (γονείς και διδάσκοντες οι οποίοι δέχονται καινούργιους μαθητές ή τους παραλαμβάνουν από προηγούμενη βαθμίδα εκπαίδευσης) να ενημερωθούν για το γνωστικό επίπεδο του κατόχου του Portfolio. Το Portfolio είναι ιδιαίτερα χρήσιμο και σημαντικό κατά τη μετάβαση από τη μία βαθμίδα εκπαίδευσης στην επόμενη. Δεν είναι όμως πιστοποιητικό, ούτε αποδεικτικό γνώσεων, αλλά ένα είδος χρηστικού ημερολογίου, το οποίο διαμορφώνεται από τον κάθε μαθητή προσωπικά. Το Portfolio δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να επιβληθεί από τους θεσμικούς φορείς ως υποχρεωτικό σε διδάσκοντες και διδασκόμενους ^[3].

ΟΔΗΓΙΕΣ:

- Κατά την εκμάθηση ξένης γλώσσας σε μικρή ηλικία η πρόοδος των μαθητών πρέπει να εξετάζεται πάντα σε συνάρτηση με τη γνωστική διαδικασία. Το ενδιαφέρον δεν πρέπει να εστιάζεται στις επιδόσεις του μαθητή.
- Κάθε διαδικασία αξιολόγησης πρέπει να σχεδιάζεται επιμελώς και να διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα.
- Το Portfolio μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο διάγνωσης του γνωστικού επιπέδου. Συνιστάται η χρήση του ήδη απ' το Νηπιαγωγείο και η συνέχισή του στην πρωτοβάθμια και ακολούθως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ώστε να δίνει μια συνοπτική γενική εικόνα της γλωσσομάθειας του κατόχου.

Πηγές

^[1] Rau/Legutke (2008)

^[2] Βλ. Kolb (2008)

^[3] Βλ. Burwitz-Melzer (2008) με δείγμα ενός Portfolio Γλωσσών που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

© Goethe-Institut

Apeltauer Ernst, Hoppenstedt Gila (2010):

Meine Sprache als Chance – Handbuch zur Förderung der Mehrsprachigkeit, Troisdorf

Ammon Ulrich (2003):

Sprachenpolitik in Europa – unter dem vorrangigen Aspekt von Deutsch als Fremdsprache (I); in: Deutsch als Fremdsprache. Zeitschrift zur Theorie und Praxis des Deutschunterrichts für Ausländer, H. 4/2003, S. 195 – 209

Bleyhl Werner (Hrsg.) (2000):

Leistung und Leistungsbeurteilung. In: Fremdsprachen in der Grundschule. Grundlagen und Praxisbeispiele. Hannover. S. 28 – 34

BIG-Kreis (2005):

Standards, Unterrichtsqualität, Lehrerbildung – Empfehlungen des BIG-Kreises. 2. Aufl. München

BIG-Kreis (2007):

Standards für die Lehrerbildung. Empfehlungen des BIG-Kreises. München

BIG-Kreis (2008):

Lernstandsermittlung, Förderung und Bewertung im Fremdsprachenunterricht der Grundschule. München

BIG-Kreis (2009):

Fremdsprachenunterricht als Kontinuum. Der Übergang von der Grundschule in die weiterführenden Schulen. München

Burwitz-Melzer Eva (2008):

Ein neues Portfolio für den Fremdsprachenunterricht – Übergang und Selbstevaluation. In: Grau, Maike/Legutke, Michael (Hrsg.): Fremdsprachen in der Grundschule. Auf dem Weg zu einer neuen Leistungskultur. Frankfurt/M.: Grundschulverband. Arbeitskreis Grundschule, Reihe: Beiträge zur Reform der Grundschule, 126, S. 170 – 193

Edelenbos Peter & Johnstone Richard & Kubanek Angelika (2006):

Die wichtigsten pädagogischen Grundsätze für die fremdsprachliche Früherziehung.

Sprachen für die Kinder Europas. Forschungsveröffentlichungen, gute Praxis und zentrale Prinzipien. Endbericht der Studie EAC 89/04 (lot 1). Brüssel: Europäische Kommission (01.02.2010)

Edelenbos Peter & Kubanek Angelika (2007):

Fremdsprachen Frühbeginn: Einzigartige Lernchancen nutzen. Zu den Ergebnissen der Studie EAC 89/04 für die Europäische Kommission. Frühes Deutsch, 16. Jahrgang, Heft 10, S. 26 – 38

Empfehlung 1383 (1998) der Parlamentarischen Versammlung des Europarates. Schlussfolgerungen des Vorsitzes. Europäischer Rat (Barcelona) 15. und 16.03.2002, Art. 44

Engel Gaby & Groot-Wilken Bernd & Thürmann Eike (Hrsg.) (2009):

Englisch in der Primarstufe – Chancen und Herausforderungen. Evaluation und Erfahrungen aus der Praxis. Berlin

Europarat (2001):

Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen, Berlin

Eurydice (2001):

Europäische Informationsstelle: Der Fremdsprachenunterricht an den Schulen in Europa. Brüssel

Eurydice (2005):

Europäische Informationsstelle: Schlüsselzahlen zum Sprachenlernen in Europa. Brüssel

Fthenakis Wassilios u.a. (2009):

Natur-Wissen schaffen. Bd. 5 Frühe Medienbildung, Troisdorf

Fthenakis Wassilios (01/2010):

Bildung ohne Übergänge, in: Bildung spezial, Seelze, S. 21/22

Feierabend Sabine, & Mohr Inge (2009):

Mediennutzung von Klein- und Vorschulkindern. Ergebnisse der ARD/ZDF-Studie „Kinder und Medien 2003“, in: Media Perspektiven, H.9/2004, S. 453 – 461, zitiert in: Dieter Spanhel, „Gezittert habe ich, aber spannend war's.“ Wie gehen wir mit den von Medien ausgelösten Gefühlen im Kindergarten um? In: Eva Geisler (u.a.): Starke Kinder durch gelebte Gefühle. Emotionale Kompetenz bei Kindern fördern. Gefühle leben, Bingen S. 14

Gehrmann Siegfried (2007):

Mehrsprachigkeit, Sprachenpolitik und DaF-Lehrerbildung im Wandel. In: Germanistentreffen Deutschland – Süd-Ost-Europa, 2. – 6.10. 2006. Dokumentation der Tagungsbeiträge. Bonn: DAAD. S. 181 – 202

Gehrmann Siegfried (2009):

Europäische Bildung und Mehrsprachigkeit: Grundprobleme auf dem Weg zu einem europäischen Bildungsraum. In: Magerski, Christine/Lacko Vidulic, Svjetlan (Hrsg.):

Literaturwissenschaft im Wandel. Aspekte theoretischer und fachlicher Neuorganisation. Wiesbaden, S. 29 – 46

Geisler Eva (u.a.) (2009):

Starke Kinder durch gelebte Gefühle. Emotionale Kompetenz bei Kindern fördern. Gefühle leben, Bingen, S. 15

Grau Maike & Legutke Michael (Hrsg.) (2008):

Fremdsprachen in der Grundschule. Auf dem Weg zu einer neuen Lern- und Leistungskultur. Frankfurt: Grundschulverband

KOM (2003):

[449 Förderung des Sprachenlernens und der Sprachenvielfalt: Aktionsplan 2004 – 2008](#), Stand: 06.04.2010

KOM (2005):

596 Eine neue Rahmenstrategie für Mehrsprachigkeit, Stand: 06.04.2010

KOM (2005):

356 Mitteilung der Kommission an das Europäische Parlament und den Rat. Europäischer Indikator für Sprachkompetenz, Stand: 15.04.2010

Kolb Annika (2007):

Portfolioarbeit. Wie Grundschul Kinder ihr Sprachenlernen reflektieren. Tübingen

Kolb Annika (2008):

„Da können wir wissen, was wir wissen“. Wie Kinder ihr sprachliches Können einschätzen. In: Grau, Maike & Legutke, Michael (Hrsg.), Frankfurt, S. 194 – 210

Krumm, Hans-Jürgen (2003):

Curriculare Aspekte des interkulturellen Lernens und der interkulturellen Kommunikation. In: Bausch, Karl-Richard/Christ, Herbert/Krumm, Hans-Jürgen (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachenunterricht, Tübingen/Basel, 4. Aufl., S. 138-144

House Juliane (2008):

What Is an ‚Intercultural Speaker‘? In: Alcón Soler, Eva/Safont Jordá, Maria Pilar (Hrsg.): Intercultural Language Use and Language Learning. Berlin, S. 7 – 21

Legutke Michael (Hrsg.) (1997):

Sprachenlernen, Primarschule, Unterrichtsanalyse. München: Goethe-Institut (= Standpunkte zur Sprach- und Kulturvermittlung Nr. 6)

Legutke Michael (2006):

Englisch in der Grundschule – und dann? Anmerkungen zur Didaktik der Mehrsprachigkeit. In: Martinez, Hélène/Reinfried, Marcus (Hrsg.): Mehrsprachigkeitsdidaktik gestern, heute und morgen. Festschrift für Franz Joseph Meißner zum 60. Geburtstag. Tübingen (Gießener Beiträge zur Fremdsprachendidaktik), S. 293 – 304

Legutke Michael & Müller-Hartmann Andreas & Schocker-von-Ditfurth Marita (2009):

Teaching English in the Primary School. Stuttgart

Orešič Herta (2002):

Zwei Fremdsprachen im Grundschulcurriculum. In: 4. Internationale Zagreber Konferenz. Europa – Mitteleuropa – Mittelmeerraum. Mehrsprachigkeit als Voraussetzung kultureller Vielfalt und Integration in Europa. KD-Info. Praxisorientierte Zeitschrift der kroatischen DeutschlehrerInnen. Jg. 11/Nr.20 – Sonderheft – Konferenzbericht 2001, S. 66 – 71

Rau Natalie & Legutke Michael (2008):

Sprachliches Können dokumentieren und präsentieren. Anmerkungen zur Arbeit mit dem Dossier (der „Schatztruhe“) des Juniorportfolios. In: Grau, Maike & Legutke, Michael (Hrsg.), S. 211 – 231

Röber Christa & Müller Claudia (2008):

Der Aufbau von professionellem sprachlichem Wissen als Voraussetzung für eine kompetente Sprachförderung vorschulischer Kinder. Eine Expertise. Freiburg

Rösler Dietmar (2007):

E-Learning Fremdsprachen – eine kritische Einführung. Tübingen

Spanhel Dieter (2009):

„Gezittert habe ich, aber spannend war´s.“ Wie gehen wir mit den von Medien ausgelösten Gefühlen im Kindergarten um?, in: Eva Geisler (u.a.), Starke Kinder durch gelebte Gefühle. Emotionale Kompetenz bei Kindern fördern. Gefühle leben, S. 15

Tracy Rosemarie (2007):

Wie Kinder Sprachen lernen. Und wie wir sie dabei unterstützen können. Tübingen

Zarate Genevieve (1997):

Introduction. In: Byram, Michael/ Zarate, Genevieve (ed.): The sociocultural and intercultural dimension of language learning and teaching. Strasbourg: Council of Europe Publishing, S. 7 – 14